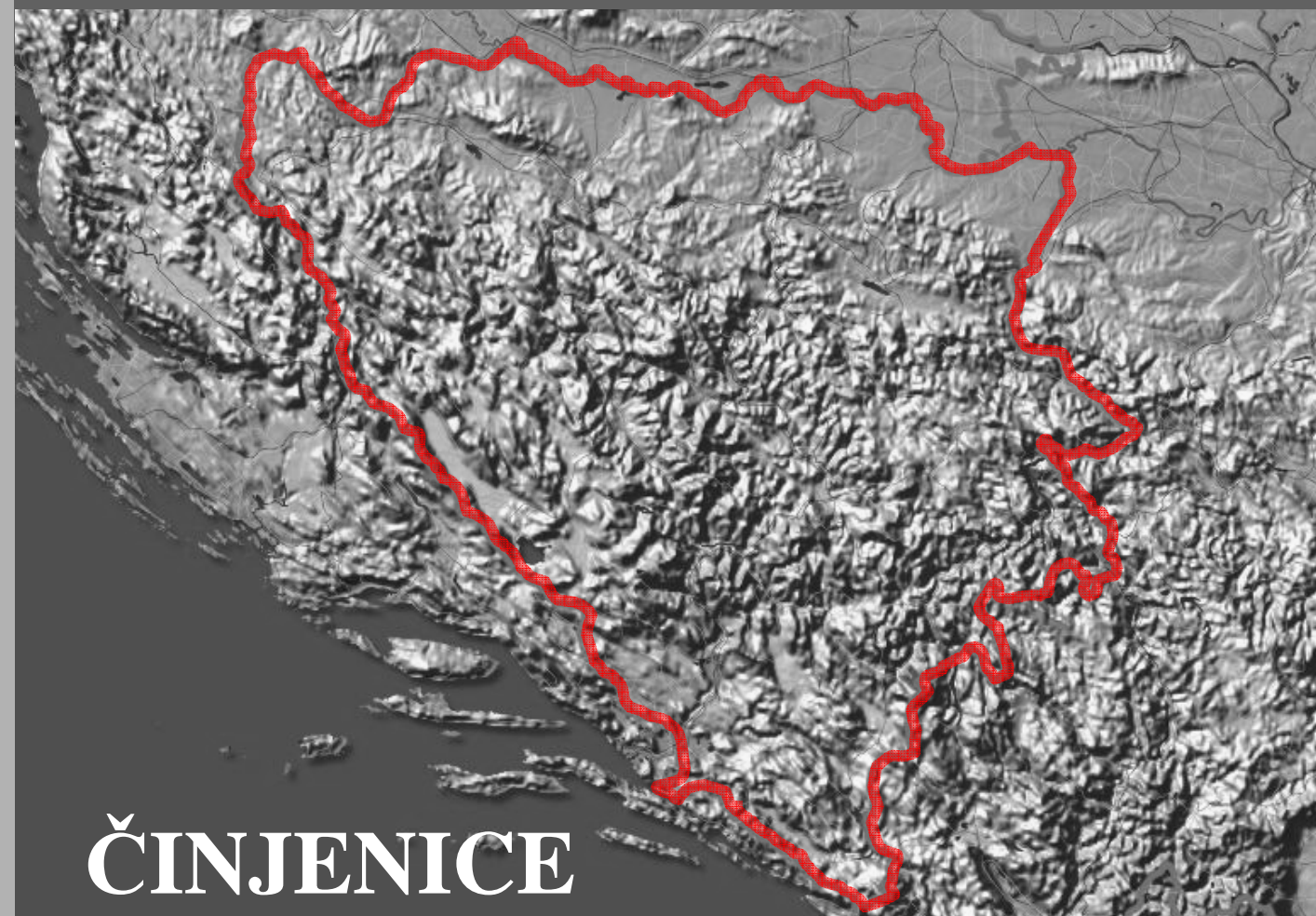

Slobodan Praljak

URBICID

koji su počinile postrojbe JA
pod vodstvom Momčila Perišića
nad Mostarom u ljeto '92.

ČINJENICE

Slobodan Praljak

URBICID
koji su počinile postrojbe JA
pod vodstvom Momčila Perišića
nad Mostarom u ljeto '92.

Činjenice

Nakladnik ..... Oktavijan d.o.o.

Nikola Babić Praljak

Urednik ..... Ured obrane Slobodana Praljka

CIP – zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 636167

ISBN – 978 – 953 – 95410 – 4 – 8

PREDGOVOR

Kada sam u jesen 1992. godine poslao Gorana Pavelića – Pipu, djelatnika IPD-a i snimatelja Gorana Mečavu u Mostar sa 16 mm filmskom kamerom i 1200 metara Kodakovog negativa kako bi snimili razoreni grad slutio sam i znao da će taj filmski zapis jednom služiti kao činjenica. Iste činjenice o razaranju Mostara u proljeće i ljeto 1992. godine od topništva JNA i generala Perišića (a istu je radotu kasnije nastavila VRS) mogu se pronaći u vrijednoj, istinitoj i lijepoj knjizi “ Urbicid u Mostaru “ grupe autora hrvatske i muslimansko – bošnjačke narodnosti. I njihov hvale vrijedan trud koristio je moj istraživački tim pri slaganju ove knjižice. U nadi da nas neće tužiti najljepše im zahvaljujemo.

Sredinom 90-tih, odmah poslije “Oluje“, svakom je društvenom analitiku bila vidljiva, više nego očita sustavnost u proizvodnji kaosa u Hrvatskoj, izvrtanjem, zanemarivanjem, prešućivanjem i krivotvorenjem činjenica.

Dogodilo se to i s prirodom hrvatsko – bošnjačkog sukoba u BiH i svim činjenicama i istinama o tom sukobu.

Tako je bilo i s razaranjem Mostara.

JNA, Perišić i VRS polagano su “ ispadali “ iz igre“ Tko je počinitelj “?, a HVO je naknadno postojao glavni krivac. Moji tadašnji pokušaji da HTV emitira i pokaže gore navedene snimke ostali su bezuspješni. Sve je ostalo u bunkeru “nacionalne kuće“ koja je onaj negativ razvila, izradila pozitiv kopije i sve to presnimila na Beta – sistem video vrpce.

Zašto je tome tako ?

Zato jer je “Veliki meštar“ modeliranja ukupnog hrvatskog bića već tada u najvećoj mjeri uništio ionako slabi imunološki informacijski sustav naroda. Nametnuta je istina i do kraja onemogućeno iznošenje činjenica koje bi nametnuto mogle dovesti u pitanje.

Projicirana budućnost uvijek se bavi istinom o prošlom vremenu;

Tako je bilo s Bleiburgom, zločinima komunizma, tako je bilo s likom i djelom druga Tita, vrijednošću i dosezima samoupravljanja, s prodajom “gastarbeitera“ i deviznim doznakama tih ljudi koje su, doznake, održavale na životu davno bankrotirani komunistički sustav.

Doznake su iznosile sedam milijuna dolara godišnje puta dvadeset godina, tadašnje vrijednosti dolara.

A Karađorđevo i istina ?

A visoki emisari iz velikog demokratskog svijeta koji su se zalagali za očuvanje Jugoslavije i onda kada su tenkovi JNA već imali napunjene cijevi okrenute prema Hrvatskoj kao jedini način na koji se Jugoslavija mogla održati.

A embargo na uvoz oružja ?

Koliko je Hrvata i Bošnjaka izgubilo život, ostalo osakaćeno, koliko toga je razoreno zbog te odluke, tog moralno i pravno besprimjernog akta suprotnog svakom prirodnom pravu na obranu kako pojedinca tako i naroda ?

A posljedice na razvoj društva ? Zbog pukog preživljavanja država i tisuće pojedinaca morali su se baviti švercom pri nabavi oružja kao jednim načinom opstanka. O tome se može napisati debela znanstvena studija.

Kada će biti napisana i tko će je napisati ?

I tako redom, istina će biti samo ono što je poželjno gospodarima i što odgovara desetinama tisuća onih domaćih zaljubljenika u sustav koji im je omogućavao lagodan komunistički život.

Kako priznati vlastitu moralnu nakaznost ?

Zbog svega toga nastala je ova mala knjižica, neka se i ona nađe u loncu velikih kuhara.

Slobodan Praljak

KOMANDA BILEČKOG KORPUSA
 19.4. 92.g. 13,00
 B i l e ć a

Strogo povjerljivo br. 32
 Vrlo hitno
 Kurirrom
 19.4.92. g. 16,00

SVIM ART. JEDINICAMA
 ZAPOVJEST ZA ART. DEJSTVA
 1: 50.000 Mostar - 1 i 2

Zbog pojačane aktivnosti ustaško-fundamentalističkih paravojskih formacija u gradu Mostaru i okolini, a u cilju sprečavanja daljnjeg utvrđivanja i prenošenja dejstava na lijevu obalu r. Neretve.

NAREDJUJEM:

1. Ostvariti artiljerijsku vatru iz svih raspoloživih orudja po gradu Mostaru i okolini sa početkom u 16,00 č. dana 19.4.1992. godine.
2. Artiljerijsku vatru ostvariti po ranije utvrđenim rejonima sa naročitom

KV - 21	u rejonu	s. Cim
KV - 46	u rejonu	s. Ilići
KV - 47	u rejonu	B. Brijeg
KV -104	u rejonu	D. Mahala
3. Struktura; I VU 70 minuta; II VU 120 minuta; III VU 40 minuta
4. had iz rejona Sjeverni logor ostvaruje VV "RIS" - 1-7 po rejonu Orlac.
5. O učinku dejstva artiljerijskih jedinica izvještavati me svak 1 čas radio vezom šifrovano.

KOMANDANT
 gen. major
 Momčilo Perišić

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
ARMIJIA REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE
PRVA MOSTARSKA BRIGADA
41. MOTORIZOVANA BRIGADA

KOMANDA 41. MOT. Br.

(naziv jedinice)

Dj. broj: 470

Mostar, 19.04. 1993.

ODBRANA REPUBLIKE

VOJNA TAJNA

STROGO POVJERLJIVO

(Stepan tajnosti)

ZAPOVJEST ZA ODBRANU Op.br. 1

Karta 1:25.000 Mostar 2-1, 2-2, 2-3 i 2-4.

Na osnovu Naredjenja komandanta 4. Korpusa Armije R BiH i zbog pogoršanja opšte vojne i političke situacije na teritoriji opštine Mostar, kao i zbog pouzdanih saznanja da će postrojbe HVO potpomognute postrojbama HV izvršiti napad na grad Mostar, a i šire,

N A R E D J U J E M

1. Sve jedinice 41. motorizovane brigade kao i dijelovi jedinica iz sastava 4. Korpusa posjeduju položaje za upornu odbranu i zadatkom odbrane dodjeljenih rejlona po sljedećem:

1.1. Prvi bataljlon ima zadatak posjedanja položaja za odbranu u rejonu Južni lođor, zatvaranje pravca iz s. Rodoć ka Mostaru u protivoklopnom smislu. Po sticanju uslova za to krenuti u napad ka raskrsnici puteva Mostar-Buna, Mostar - Blagaj, posjedanje položaja za odbranu i zatvaranje prolaza preko avijatičarskog mosta. U daljnim borbenim dejstvima težiti spajanju sa sam. četom Blagaj u rejonu s. Buna. Dio snaga prebaciti na desnu obalu r. Neretve i staviti pod komandu komandanta 2. bataljona.

1.2. Drugi bataljlon ima zadatak posjedanja položaja za odbranu u svojoj zoni odgovornosti, zatvaranje pravca iz s. Rodoć ka Mostaru u rejonu Čekrk. Težiti za posjedanjem linije odbrane Čekrk - magistrala - Šenovac- Bulevar- ul. Dr. S. Mujića - banka (nova) - kafić "Vaha"- garnizona ambulanta-stara bolnica-mljekara-CentarII. U pozadini dostignute linije izvršiti blokiranje snaga HVO i njihovo neutralisanje. Dio snaga iz 4. čete uputiti ka komandi 41. motorizovane brigade radi pojačavanja odbrane. U daljnim dejstvima izvršiti napad sa krila pravcima: Šenovac-Podhum-Bal-inovac i Centar II - Rudnik. Dio snaga odvojiti za zauzimanje brda Hum.

1.3. Treći bataljon ima zadatak posjedanja položaja za odbranu u svojoj zoni odgovornosti, zatvaranje pravca iz Vrapčića ka Mostaru u rejonu Sutina i onemogućavanja prelaska preko brane HE "Mostar" kao i potpuno blokiranje i zauzimanje kasarne Sjeverni logor. Dio ljudstva (30 ljudi) sa naoružanjem prebaciti na desnu stranu i staviti pod komandu komandanta 2. bataljona. U komandu uputiti kompletnu posluhu sa RBR "OSA" i kontejnerima kao i posluhu sa RPG. Posluhu treba da su obučene za izvršenje gadjanja iz orudja koja posluhuju. U daljim dejstvima bataljon ima pravač napredovanja ka s. Vrapčići i Potoci.

1.4. Bataljon "Nevesinje" se stavlja pod komandu komandanta 3. bataljona od koga će primiti zadatak, a dio ljudstva (30 boraca sa naoružanjem) prebaciti na desnu obalu i razmjestiti u Djački dom i Ekonomsku školu gdje će i posjesti položaje za odbranu. Komandir koji vodi ljudstvo na desnu obalu dužan se javiti u komandu 41. motorizovane brigade radi daljeg preciziranja zadataka.

1.5. Bataljon "Šargan" se stavlja pod komandu komandanta 1. bataljona od koga će primiti zadatak.

1.6. MID ima zadatak da sa sadašnjih VP otvara vatru na ciljeve koji su dati od strane NA 41. motorizovane brigade kao i po potrebi i zahtjevima iz brigade. Minobacači 82mm sa svojih VP otvaraju vatru po ciljevima koji su dati u Planu vatre od strane NA 41. mtr, kao i po zahtjevima komandanta bataljona.

1.7. Samostalna četa "Blagaj" ima zadatak posjedanja položaja za odbranu u svojoj zoni odgovornosti a po sticanju uslova za to izvršiti napad pravcem Blagaj- Kosor-Buna i ovladati mostovima preko r. Buna na putu Mostar - Čapljina i Mostar-Domanovići i upornom odbranom ne dozvoliti prodor postrojbi HVO iz pravca Čapljine i Domanovića ka Mostaru. Težiti za spajanjem sa snagama 1. bataljona.

1.8. MUP R BiH ima zadatak posjedanja položaja i odbrane Starog mosta i novoizgrađenog mosta na Musali, a dijelom snaga izvršiti napad na prostorije MUP-a HZ HB i policijske stanice Mostar koje posjesti i uporno braniti. Težiti da u našoj zoni odbrane ostané zgrada Hirurgije. Ljudstvo za izvršenje napada na zgradu MUP-a i PS Mostar imati u pripravnosti u hotelu "Mostar".

1.9. Izvidjački vod ima zadatak zauzimanja prostorija Elektro-Hercegovine. Po zauzimanju prostorija iste uporno braniti, a el. energiju isključivati po zahtjevima iz brigade.

1.10. Diverzantski vod ima zadatak napada na objekte žitoprometa i zauzimanje istih koje uporno braniti. Izvršiti diverziju na prelazu iz Sjevernog logora preko r. Neretve.

1.11. Četa Vojne policije ima zadatak odbrane KM brigade sa pojačanim brojem ljudi. Dio ljudstva upotrijebiti u dogovoru sa komandantom 2. bataljona za odbranu u rejonu Šemovac kao i vršenje kontrole i pretresa terena u zoni odgovornosti 2. bataljona.

1.12. POČ se po orudjima pridodaje 1. i 2. bataljonu za zatvaranje pravca (po 1 Bst sa poslugom). 1 PCLO "crvena strijela" pridodati 3. bataljonu a "Maljutku" postaviti u rejon pogodan za dejstvo ka naselju B. Brijeg.

1.13. Vod PAM se po orudjima pridodaje 1. i 3. bataljonu i zadatke prima od komandanata bataljona.

1.14. Ostale jedinice posjedađu položaje za odbranu u rejonu razmještaja i u pripravnosti za upotrebu po naredjenju k-ta 41. motorizovane brigade.

2. Gotovost za odbranu do 17,00 sati dana 19.04,1993. godine kada završiti i sa prebacivanjem ljudstva i tehnike sa jedne na drugu stranu r. Neretve.

3. Održati redovnu b/g na Liniji odbrane ka četnicima.

4. Ljudstvo koje se pridodaje drugim jedinicama, po stizanju u iste i dobijanju zadataka ostaju u njima do daljnjeg. Smjene ljudstva će određivati komandanti kojima je ljudstvo stavljeno pod komandu.

5. U toku posjedanja položaja za odbranu kao i izvodjenja b/d radio vezu koristiti samo uz upotrebu dokumenata veze i poruke slati šifrovano.

6. Prilikom posjedanja položaja pokrete jedinica vršiti prikriveno, a po posjedanju istih kretanje svesti na najmanju moguću mjeru.

7. U slučaju približavanja neprijatelja iste zaustaviti a vatru otvarati po potrebi i to iz svih raspoloživih oružja istovremeno. Strogo voditi računa o utrošku municije i istu ne rasipati.

8. Izvještaje iz bataljona i drugih jedinica slati svaka 2 sata sa težištem na protivjenama u rasporedu neprijatelja.

MD/FI

K O M A N D A N T

gosp. Miħad Hujđur

Dostavljeno:

- 1.2.3. bataljon
- Bataljon "Nevesinje"
- Bataljon "Šargan"
- Samostalna četa "Blagaj"
- MID
- MUP R BiH
- Izvidjački vod
- Diverzantski vod
- Četa VOjne policije
- Protivoklopna četa
- Vod PAM
- Komanda 4. Korpusa
- ONO
- a r h i v a

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
ARMIJ A REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE
PRVA MOSTARSKA BRIGADA
41. MOTORIZOVANA BRIGADA

KOMANDA 41. MOT. BR.

(naziv jedinice)

Dj. broj: 420-1/93

Mostar, 20. 04. 1993.

VOJNA TAJNA
STROGO POV.
(Stepen tajnosti)

Na osnovu razvoja situacije u gradu Mostaru,

N A R E D J U J E M

1. Jedinice 2. bataljona u toku dana pojačati utvrđivanje dostignute linije odbrane.
2. Pripremiti ljudstvo za ošudnu odbranu posjednutog rejona, a i za vršenje napada u pravcu hotela Mostara i komande 41. mot. br. radi spajanja snaga u jednu cjelinu.
3. Formirati grupe koje u toku dana ubaciti iza neprijateljske linije sa zadatkom uništavanja vatrenih sredstava neprijatelja.
4. Signal za izvršenje borbene radnje spajanja snaga 4. čete sa bataljonom, a po sticanju uslova za to i spajanje sa komandom 41. mot.br. je "RAK-625".
5. Za izvršenje ovog zadatka preporučuju vam se MUP R BiH, diverzantski vod, dio bataljona Nevesinje (30 ljudi). Ljudstvo iz ovih jedinica po prijemu ovog Naredjenja u što kraćem roku je dužno preći na desnu obalu i staviti se na raspolaganje komandantu 2. bataljona. Pri prelasku koristiti čamčane prelake i prelaz "Kamenica".

Dostavljeno:

- 2. bataljon
- diverzantski vod
- bataljon Nevesinje
- MUP R BiH
- OVO
- a r h i v a

KOMANDANT
Michad Hujdur
[Signature]

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
ARMIJU REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE
PRVA MOSTARSKA BRIGADA
41. MOTORIZOVANA BRIGADA

KOMANDA 41. Mot.br.

(Ime jedinice)

Dj. broj: 420-2/93

Mostar, 20.04. 1993.

VOJNA TAJNA
STROGO POV.
(Stepan tajnosti)

Na osnovu razvoja situacije u gradu Mostaru i sve većeg vojnog pritiska na jedinice 41. mot. br.

N A R E D J U J E M

1. Iz sastava POČ orudja imati u pripravnosti za dejstvo po ciljevima na desnoj obali r. Neretve po sljedećem:

- 1. Bst koji je pridodat 1. bataljonu pripremiti za dejstvo po rejonu Čekrk radi zatvaranja pravca Rodoč - Mostar.
- 1 Bst pripremiti za dejstvo i podršku jedinicama 2. bataljona u rejonu nova banka - gimnazija.
- POLO "Crvena strjela" koje je pridodato 3. bataljonu pripremiti za dejstvo po rejonu Avenija - Rudnik.
- POLO "Maljutka" pripremiti za dejstvo u rejonu RK "Razvitak" po rejonu parkiralište na B. Brijegu, Rondo, Fakulteti.

2. Iz sastava PAM voda mitraljeze 14,5 mm pripremiti za dejstvo po ciljevima na desnoj obali r. Neretve u rejonima nova banka - Gimnazija, kula na Hrmu (Panjevinu), parkiralište na B. Brijegu, vrh Avenije, garnizona ambulanta - Dom penzionera (raskršća), i druge uočene ciljeve koje gadjati po uočavanju i na zahtjev komande brigade i komande 2. bataljona.

3. Preko komandi 1. i 3. bataljona obezbjediti da PO i PV sredstva budu u što neposrednijoj vezi radi bržeg otvaranja vatre po traženim i uočenim ciljevima.

4. I dalje ostaju zadaci koji su dati u Zapovjesti za odbranu komandanta 41. mot.br. koji se odnose na POČ i vod PAM.

Dostavljeno:

- POČ
- Vod PAM
- 1., 2. i 3. bataljon
- ONO

KOMANDANT

gosp. Mihael Rujdur

ARMIJA REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE
PRVA MOSTARSKA BRIGADA

KOMANDA 41.mtbr

(naziv jedinice)

Dj. broj: _____

Mostar, 19.04. 1993.

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA TAJNA
STROGO POVJERLJIVI
(Stepen tajnosti)

NA SIGNAL "SICILIJA-126" POSLEDNITE POLOZAJE ZA ODBRANU. DEJSTVOVATI U
SLUCAJU DIREKTNE UGROZENOSTI.

BOJA TRAKE: "ZELENA"

KOMANDANT
gosp. Midhad Hujdur

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
ARMIJA REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE
PRVA MOSTARSKA BRIGADA

KOMANDA 41.mtbr

(naziv jedinice)

Dj. broj: _____

Mostar, 19.04. 1993.

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO
(Stepen tajnosti)

NA SIGNAL "RAK-625" OTPOCINITE SA OPSTIM NAPADOM NA SVIM MJESTIMA I PO ZADA-
TIM PRAVCIMA.

BOJA TRAKE: "PLAVA"

KOMANDANT
gosp. Midhad Hujdur

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
ARMIJA REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE
PRVA MOSTARSKA BRIGADA

KOMANDA 41.mtbr

(naziv jedinice)

Dj. broj: _____

Mostar, 19.04. 1993.

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO
(Stepen tajnosti)

NA SIGNAL "EKVATOR-304" OTPOCINITE AKTIVNA DEJSTVA I IZADJITE I POSLEDNITE
ZADATU LINIJU PO ZAPOVJESTI ZA ODBRANU. NAPADNA DEJSTVA OTPOCETI PO DOBI-
JANJU SIGNALA "RAK-625".

BOJA TRAKE: "BIJELA"

KOMANDANT
gosp. Midhad Hujdur

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
ARMIJA REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE
PRVA MOSTARSKA BRIGADA
 41. MOTORIZOVANA BRIGADA

KRM
 1993

ODBRANA REPUBLIKE

KOMANDA 41. MOT. Br.

(naziv jedinice)

Dj. broj: 470

Mostar.

19.04.

Republika Bosna i Hercegovina
 HRVATSKA ZAJEDNICA HERCEG-BOSNA
 ODJEL OBRANE
 UPRAVA VOJNE POLICIJE
 MOSTAR

Republika Bosna i Hercegovina
 HRVATSKA ZAJEDNICA HERCEG-BOSNA
 OJKULON IZDANO TUŠPISLAVIYO
 VOJNA TAJNA
 STROGO POVJERLJIVO
 (Stepen tajnosti)

23. 06. 1993

Uter 21/93

05.09.1993			
Uprava	Policijski	Uprava	Policijski
02-4/3-01-1199/93			

ZAPOVJEST ZA ODBRANU Op.br. 1

Karta 1:25.000 Mostar 2-1, 2-2, 2-3 i 2-4.

Na osnovu Naredjenja komandanta 4. Korpusa Armije R BiH i zbog pogoršanja opšte vojne i političke situacije na teritoriji opštine Mostar, kao i zbog pouzdanih saznanja da će postrojbe HVO potpomognute postrojbama HV izvršiti napad na grad Mostar, a i šire,

N A R E D J U J E M

1. Sve jedinice 41. motorizovane brigade kao i dijelovi jedinica iz sastava 4. Korpusa posjedaaju položaje za upornu odbranu i zadatkom odbrane dodjeljenih rejlona po sljedećem:

1.1. Prvi bataljon ima zadatak posjedanja položaja za odbranu u rejonu Južni logor, zatvaranje pravca iz s. Rodoč ka Mostaru u protivoklopnom smislu. Po sticanju uslova za to krenuti u napad ka raskrsnici puteva Mostar- Buna, Mostar - Blagaj, posjedanje položaja za odbranu i zatvaranje prolaza preko avijatičarskog mosta. U daljnim borbenim dejstvima težiti spajanju sa sam. četom Blagaj u rejonu s. Buna. Dio snaga prebaciti na desnu obalu r. Neretve i staviti pod komandu komandanta 2. bataljona.

1.2. Drugi bataljon ima zadatak posjedanja položaja za odbranu u svojoj zoni odgovornosti, zatvaranje pravca iz s. Rodoč ka Mostaru u rejonu Čekrk. Težiti za posjedanjem linije odbrane Čekrk - magistrala - Šemovac- Bulevar- ul. Dr. S. Mujića - banka (nova) - kafić "Vaha"- garnizona ambulanta-stara bolnica-mljekara-CentarII. U pozadini dostignute linije izvršiti blokiranje snaga HVO i njihovo neutralisanje. Dio snaga iz 4. čete uputiti ka komandi 41. motorizovane brigade radi pojačavanja odbrane. U daljnim dejstvima izvršiti napad sa krila pravcima: Šemovac-Podhum-Bal-inovac i Centar II - Rudnik. Dio snaga odvojiti za zauzimanje brda Hum.

Memorandum
 Sinfel

1.3. Treći bataljon ima zadatak posjedanja položaja za odbranu u svojoj zoni odgovornosti, zatvaranje pravca iz Vrapčića ka Mostaru u rejonu Sutina i onemogućavanja prelaska preko brane HE "Mostar" kao i potpuno blokiranje i zauzimanje kasarne Sjeverni logor. Dio ljudstva (30 ljudi) sa naoružanjem prebaciti na desnu stranu i staviti pod komandu komandanta 2. bataljona. U komandu uputiti kompletnu poslogu sa RBR "OSA" i kontejnerima kao i poslogu sa RPG. Posluge treba da su obučene za izvršenje gadjanja iz orudja koja poslužuju. U daljim dejstvima bataljon ima pravać napredovanja ka s. Vrapčići i Potoci.

1.4. Bataljon "Nevesinje" se stavlja pod komandu komandanta 3. bataljona od koga će primiti zadatak, a dio ljudstva (30 boraca sa naoružanjem) prebaciti na desnu obalu i razmjestiti u Djački dom i Ekonomsku školu gdje će i posjesti položaje za odbranu. Komandir koji vodi ljudstvo na desnu obalu dužan se javiti u komandu 41. motorizovane brigade radi daljeg preciziranja zadataka.

1.5. Bataljon "Šargan" se stavlja pod komandu komandanta 1. bataljona od koga će primiti zadatak.

1.6. MID ima zadatak da sa sadašnjih VP otvara vatru na ciljeve koji su dati od strane NA 41. motorizovane brigade kao i po potrebi i zahtjevima iz brigade. Minobacači 82mm sa svojih VP otvaraju vatru po ciljevima koji su dati u Planu vatre od strane NA 41. mthr, kao i po zahtjevima komandanta bataljona.

1.7. Samostalna četa "Blagaj" ima zadatak posjedanja položaja za odbranu u svojoj zoni odgovornosti a po sticanju uslova za to izvršiti napad pravcem Blagaj- Kosor-Buna i ovladati mostovima preko r. Buna na putu Mostar - Čapljina i Mostar-Domanovići i upornom odbranom ne dozvoliti prođor postrojbi HVO iz pravca Čapljine i Domanovića ka Mostaru. Težiti za spajanjem sa snagama 1. bataljona.

1.8. MUP R BiH ima zadatak posjedanja položaja i odbrane Starog mosta i novoizgrađenog mosta na Musali, a dijelom snaga izvršiti napad na prostorije MUP-a HZ HB i policijske stanice Mostar koje posjesti i uporno braniti. Težiti da u našoj zoni odbrane ostané zgrada Hirurgije. Ljudstvo za izvršenje napada na zgradu MUP-a i PS Mostar imati u pripravnosti u hotelu "Mostar".

1.9. Izvidjački vod ima zadatak zauzimanja prostorija Elektro-Hercegovine. Po zauzimanju prostorija iste uporno braniti, a el. energiju isključivati po zahtjevima iz brigade.

1.10. Diverzantski vod ima zadatak napada na objekte žitoprometa i zauzimanje istih koje uporno braniti. Izvršiti diverziju na prelazu iz Sjevernog logora preko r. Neretve.

1.11. Četa Vojne policije ima zadatak odbrane KM brigade sa pojačanim brojem ljudi. Dio ljudstva upotrijebiti u dogovoru sa komandantom 2. bataljona za odbranu u rejonu Šenovac kao i vršenje kontrole i pretresa terena u zoni odgovornosti 2. bataljona.

1.12. POČ se po orudjima pridodaje 1. i 2. bataljonu za zatvaranje pravca (po 1 Bst sa poslugom). 1 POLO "crvena strijela" pridodati 3. bataljonu a "Maljutku" postaviti u rejon pogodan za dejstvo ka naselju B. Brijeg.

1.13. Vod PAM se po orudjima pridodaje 1. i 3. bataljonu i zadatke prima od komandanata bataljona.

1.14. Ostale jedinice posjedaaju položaje za odbranu u rejonu razmještaja i u pripravnosti za upotrebu po naredjenju k-ta 41. motorizovane brigade.

2. Gotovost za odbranu do 17.00 sati dana 19.04.1993. godine kada završiti i sa prebacivanjem ljudstva i tehnike sa jedne na drugu stranu r. Neretve.

3. Održati redovnu b/g na liniji odbrane ka četnicima.

4. Ljudstvo koje se pridodaje drugim jedinicama, po stizanju u iste i dobijanju zadataka ostaju u njima do daljnjeg. Smjene ljudstva će odredjivati komandanti kojima je ljudstvo stavljeno pod komandu.

5. U toku posjedanja položaja za odbranu kao i izvodjenja b/d radio vezu koristiti samo uz upotrebu dokumenata veze i poruke slati šifrovano.

6. Prilikom posjedanja položaja pokrete jedinica vršiti prikriveno, a po posjedanju istih kretanje svesti na najmanju moguću mjeru.

7. U slučaju približavanja neprijatelja iste zaustaviti a vatru otvarati po potrebi i to iz svih raspoloživih oružja istovremeno. Strogo voditi računa o utrošku municije i istu ne rasipati.

8. Izvještaje iz bataljona i drugih jedinica slati svaka 2 sata sa težištem na promjenama u rasporedu neprijatelja.

MD/PI

Dostavljeno:

- 1.2.3. bataljon
- Bataljon "Nevesinje"
- Bataljon "Šargan"
- Samostalna četa "Blagaj"
- MID
- MUP R BiH
- Izvidjački vod
- Diverzantski vod
- Četa Vojne policije
- Protivoklopna četa
- Vod PAM
- Komanda 4. Korpusa
- ONO
- a r h i v a

KOMANDANT

gosp. Mihalj Hujdur

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
ARMIJ A REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE
PRVA MOSTARSKA BRIGADA

KOMANDA 41.mtbr

(naziv jedinice)

Dj. broj: 469-2/93.

Mostar, 19.04. 1993.

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA TAJNA
STROGO POV.

(Stepen tajnosti)

URUČITI ODMAH!

Na osnovu Naredjenja komandanta 4.korpusa Armije R BiH a i zbog zaoštrene situacije na području opštine Mostar, prelaska i odvlačenja snaga HVO kao pojačanje postrojbama koje vode b/d u Jablanici protiv Armije R BiH,

N A R E D J U J E M

1. Blekirati i zatveriti magistralni put Mostar-Jablanica u rejonu Bijela i na mestu na ulasku u s, Drežnica.
2. Ne dozveliti ni po koju cijenu prelazak vozila ka i iz Jablanice, naročito ake preveze snage HVO i HV. Na svaki pokušaj prelaska silom odgoverti istom mjerom.
3. Dozveljava se prelazak u pravcu i iz pravca Jablanice vozilima UN-PROFOR-a, UNHCR i Crvenog križa (medjunarodnog).
4. Rok izvršenja ove naredbe ODMAH po prijemu. Izvijestiti me preke KT veze šifrovanā.

Destavljene:

- 4. bataljon
- ONO
- arhiva

KOMANDANT

gosp. Muhad Hujdur

FACA 2500

ŠIFRA

REPUBLIKA BOSNA I HERCEGOVINA
ARMIJA REPUBLIKE BiH
KOMANDA 4. KORPUSA

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA BAJNA
Strogo povjerljivo

Strogo pov.br. 01-3573/93
Mostar, 02.05.1993. godine

ŠVK OS REPUBLIKE
BOSNE I HERCEGOVINE
- Uprava za operativno - stra-
tegijsko planiranje i obuku OS

Izveštaj
o stanju i događanjima
u 42. b.br. - dostavlja.-

Na osnovu Vašeg akata br. str.pov. br. 02/369-1 od 29.04.1993.god. dostavljamo Vam analizu stanja u 42.bbr. prije i nakon upada snaga HV i HVO na rejon Gubavica.

1. Jedinice 42.bbr. su bile razmještene u rejonu x 4782 - 4786; y 6496 - 6492, karta 1. lsc.000 Mostar, izdanje 1986.god. Komanda 42. bbr. je bila dijelom u s. Gubavica, a dijelom u s. Rotimlja. Brigada je sačinjavala ljudstvo iz područja Gubavica, Pijesci, Stanojevići, Rotimlja, Hodovo, Bivolje brdo, Domanovići, Počitelj i neznatan broj iz gradskog područja Stolac. Ljudstvo koje se nije nalazilo na prvoj liniji odbrane prema agresoru, bilo je smješteno po svojim kućama.
2. Dana 12.04.1993. godine na osnovu uvida članova k-de 4. Korpusa prilikom redovnog obilaska 42. bbr. izdata je Naredba broj 01-2922/93. u cilju otklanjanja uočenih nedostataka i slabosti Naredba je između ostalog sadržala upute za razdvajanje k-de brigade i k-de bataljona, fizičko obezbjeđenje istih, poboljšanje rada i kontrole jedinica i komandi, uvezivanje, koordinaciju i razmjenu informacija, a sve u cilju jačanja subordinacije, reda i discipline.
3. Prema Izveštaju k-de 42. bbr. od 17.04.1993. godine upućenog k-di 4. Korpusa, nakon dobijenog ultimatumu od strane 1. Brigade HVO "Knez Domagoj" za napuštanje s. Gubavica k-de i jedinica, preduzete su potrebne mjere za energično suprostavljanje ukoliko dodje do napada od strane HVO.

U Naredbi koja je izdata k-dantima bataljona i užem dijelu k-de 42. bbr. na sastanku održanom dana 17.04.1993. u 22,00 usmeno je od strane k-danta 42. bbr. rečeno slijedeće:

- ne otpočinjati dejstva bez naredbe,
- izvršeno je uvezivanje sa našim ljudima u HVO-u
- manjim snagama posjednuti su:
  - most u Žitomislićima,
  - dvije dominantne kote koje dominiraju Bunom
  - položaji prema Domanovićima
  - položaji prema s. Stanojevići
  - kontroliše se Hodovina
- glavnina snaga je u pripravnosti i odmara se sa zadatkom da:

- 2 -

- zatvori most na Žitomisličima
  - zauzimanje punkta i mosta na Buni sa dijelom snaga iz Blegaja,
  - zauzimanje Domanovića
- Ljudstvo iz HVO Čapljima ima zadatak da zauzme s. Tasovčiće i most u Čapljini s ciljem da ne dozvoli dovodjenje snaga iz pravca Metković.
- sela su maksimalno obezbijedjena i uvezana kurirskom vezom
  - zauzimanje grada Stolac sa našim ljudima u HVO-u
  - zauzimanje punktova i s. Prenj, Nakovanj i Aladinići
  - kontrola mosta na r. Bregava u s. Prenj i sprečavanje uvođenja snaga HVO iz pravca Kruševo - Prenj i Svitava - Prenj,
  - zatvoriti put prema s. Drinovac i s. Kruševo,
  - MB 60 i 82 postavljeni za dejstvo protiv HVO
  - Lanseru dati ciljevi i na desnoj obali Neretve
  - PO sredstva su u pripravnosti.
4. Dana 19.04.1993. godine izvršen je napad na dijelove 42.bbr. o čemu ste informisani putem Operativnog izvještaja od 19.04.1993. godine, Izvještaja obavještajnog organa od 24.04.1993.g. kao i Izvještaja Sektora bezbjednosti od 29.04.1993. godine.
5. Dana 26.04.1993. godine izdato je naredjenje od strane k-danta 4. Korpusa broj 01-3427/93. sa ciljem uvezivanja i konsolidovanja jedinica 42.bbr. i obezbjedjenja uslova za RiK. Tim aktom su odredjeni VD - komandant 42. bbr. k-danti bataljona odnosno članovi komande.
6. Kako su odgovorni ljudi iz k-de 42. bbr. u zarobljeništvu trenutno nismo u mogućnosti dati odgovor na 1 i 2. pitanje Vašeg dopisa. S tim u vezi obavještavamo Vas da su u toku aktivnosti oko rješavanja pitanja zarobljenih lica.

Nakon prikupljanja svih relevantnih činjenica, dostavit ćemo Vam kompletan izvještaj.

KOMANDANT 4. KORPUSA
gospodin
Ante Pašalić

15.09.1993-500

11. jutro

ODOBRAVAN
KOMANDANT

gospodin
Arie Pašalić

ODBRANA REPUBLIKE
VOJNA TAJNA
STROGO POVJERLJIVO

primjerak br. 5

IZPOVJEST ZA NAPAD

Op.br: 09-174-15

Sekcija: 1:25000

1. Na pravcu napada OG Centar nalazi se II brigada HVO i djelovi III brigade HVO ojačane pukovnijom "Bruno BUŠIĆ", bojnom iz Osjeka, satnija "Tigrovi" i nekoliko ATG grupa jačine od 20 - 40 bojovnika sa najvjerovatnijim sljedećim rasporedom:
  - u rejonu Raštani - NE Mostar nalazi se ojačana satnija ojačana MB 60 i 82mm, dva PAM-a 12,7mm, Tenk T-55 i BaT.,
  - u rejonu Šantićeve ulice nalazi se II bojna II brigade HVOsa pridodatom ATG grupom sa MB 82 i 120mm i povremenom dejstvu tenka i iz rejona Mita i OT iz rejona Doma pensionera,
  - u rejonu MIT - Dom zdravlja - Šemovac raspoređena je 4. bojna sa pridodatim postrojbama MUP HR MB, dvije ATG grupe i bojnom u pripremi potpomognute MB 60, 82 i 120mm kao i jakim POG,
  - u rejonu Numa nalazi se pet posada od po 4 bojovnika na PAM-u i PAT-u i tri bunkera sa po tri bojovnika. Oruđa su smještena na tt-412, 379, 436, 393, Privorac.
  - u rejonu Stotina - Bodoč - Heliodrom nalazi se IX bojna i djelovi III brigade HVO.

Najvjerovatniji cilj neprijatelja je da upornom odbranom spriječi prodor naših snaga stvarajući uslove za izvođenje napada.

Užurbano izvodi radove na utvrđivanju rejonu odbrane pri čemu koristi civile i ratne zarobljenike. U dosadašnjim dejstvima neprijatelj je koristio ratne zarobljenike kao živi štit što se očekivati i u narednim b/d.

U slučaju korištenja živog štita od strane HVO pokušati eliminirati čuvare, a u nemogućnosti onesposobljavanja čuvara ne odustajati od postavljenog zadatka ni po koju cijenu.

U dosadašnjim dejstvima neprijatelj je pretrpio velike gubitke što mu je u sklopu čitave situacije (vojne i političke) uticalo na moral.

Neprijatelj raspolaže hemijskim b/s koja je i dosada upotrebljavao te je za očekivati njihovu ponovnu upotrebu.

U dosadašnjim dejstvima neprijatelj je upotrebljavao artiljerijska oruđa svih kalibara djelujući ne selektivno po kompletnom gradskom području.

2. Zadatak OG CENTAR jeste izvršiti napad na uže gradsko područje i ovladati pravcima:

- ME MOstar - Raštani - Orlac
- Šemovac - Podhum - 1. osn. škola
- Objektom HUM
- D. Mahala - Stotina - Rodoč

Za izvršenje zadatka OG CENTAR pridodate su sljedeće jedinice:

- iz sastava OG JUG - 1	120 boraca
- iz sastava OG JUG - 2	40 boraca
- iz sastava OG SJEVER - 1	40 boraca
- MUP BiH	80 boraca

Po ovladavanju pomenutim pravcima pristupiti inž. uređenju položaja i biti u gotovosti za odbijanje protiv napada.

Gotovost napada do 24,00 19.09.1993. godine

3. Desno od nas: borbena dejstva izvodi OG SJEVER - 1 sa sadatkom ovladavanja rejonu Dubrani - Krčevine - Platido.
Lijevo od nas borbena dejstva izvodi OG JUG - 2 sa sadatkom ovladavanja rejonom avijatički most - aerodrom Mostar.
4. Nakon procjene situacije i podnošenja prijedloga
Odlučio sam izvršiti energični napad grupišući glavne snage na pravcu:
- objekat Hum lijevo Stotina - Rodoč - desno Podhum,
- HE Mostar - Raštani - Orlac, a pomoćne snage na pravcu:
- Ul. A. Šantića - Dom penzionera
- BNR - Gimnazija - Dom zdravlja s ciljem:
Razbiti neprijatelja na pravcima napada naših snaga nanoseći mu gubitke u ž/s i MTS, i stvaranja uslova za izvođenje završnih operacija za definitivno oslobađanje grada.
5. 3. BATALJON 41. mtbr - Slavne sa ojačanim vodom iz sastava 47. bbr napada pravcem: Mostar - Raštani - Orlac.
U blišem sadatku ovladati HE Mostar i Raštanima i izbiti u rejon Savića kuća. Po izbijanju u pomenuti rejon stvoriti uslove za uvođenje rezerve odakle produžiti napad i ovladati objektom Orlac gdje biti u gotovost za odbijanje protiv napada iz pravca Rudnika.
Odgovoran komandant 3. BATALJONA.
6. 2. BATALJON 41. mtbr _ Slavne sa pridodatim jedinicama:
- vod BVP 30 boraca
- četa 42. bbr 120 boraca
- ojačani vod 48. bbr 40 boraca
- MUP R BiH 80 boraca
- spec. jed. 41. mtbr-8. 45 boraca

Napad pravcem:

- a) D. Mahala - Hum sa zadatkom : U bližem zadatku ovladati otpornim tačkama tt-412, 379, 436 a zatim uvođenjem rezerve izvršiti posjedanje linije na zapadnoj i j/z strani Huma i biti u gotovost za sprečavanje protiv napada iz pravca Čitluk - Miljkovići i pravca Mostar - Đikovina.
Po izvršenju zadatka vršiti kontrolu centralnog gradskog područja i rejonu oko Heliostrova.
Odgovorani: kom. k-danta 42. bbr.
- b) D. Mahala - Stotina - Rodoč sa zadatkom: U bližem zadatku razbiti neprijatelja u rejonu Stotine (tt-81) i u sadejstvu sa 1. bataljona 41. mbr - Slavne ovladati rejonom Gatačke kuće - Hotel "SOKO" - Višnjice, a zatim stvoriti uslove za uvođenje rezerve produžiti napad ka rejonu: Štamarija - osn. škola - naselje isnad škole gdje se utvrditi i biti u gotovosti za odbijanje p/n iz pravca Heliostrova.
Odgovorani: komandant 2. bataljona.
- c) Šemovac - Podhum. U bližem zadatku ovladati rejonom Ul. M. Bjelavca - M. Gupca - samostan. Stvoriti uslove za uvođenje rezerve a zatim produžiti napad i ovladati rejonom 1. Oš - neboderi. Biti u gotovosti za odbijanje p/n iz pravca Rondo, Balinovac, Panjevinu.
Odgovorani: komandir 6. čete.
- d) Po dobijanju signala za napad početi sa demonstrativnim napadom u sektoru Šantićeva i sektoru BNR s ciljem razvlačenja neprijateljskih snaga i unošenja dezorijentacije i panike.
Po procjeni samjenika kom. 2. bataljona izvršiti upad u objekte odbrane neprijatelja.
7. 1. BATALJON u sadejstvu sa 2. bataljonom vrši napad pravcem J. logor - Rodoč-. Po izvršenju nasilnog prelaska rijeke u bližem zadatku ovladati rejonom Gatačkih kuća, a zatim ovladati rejonom objekta Štamarija i spojiti se sa 2. bataljonom. Biti u gotovosti za odbijanje p/n iz pravca KAL-a.
Odgovorani: komandant 1. bataljona.

8. Artiljerijsku podršku napada obezbjediti će SVG na pravcima napada svojih bataljona, a MTD 41. mtr - Slavne vršit će vatrenu podršku po planu komande OG - CENTAR.
9. POČ 41. mtr - Slavne vršit će podršku po sljedećem:
  - na pravac Raštani: maljutka i 1. Bst po odluci k-danta 3. bataljona.
  - pravac Šantićeva: RPG - 9 po odluci zam.k-danta 2.bataljona.
  - pravac D. Mahala - Rodoč i Bst i 1 maljutka po odluci k-danta 2. bataljona.
  - 1 maljutka, 1 crvena strela, 1 LLR 128mm po odluci komande OG - CENTAR.
10. PAM- vod 41. mtr - Slavne vrši podršku po sljedećem:
  - 1 PAM 14,5mm i 1 PAM 12,7mm djeluje po odluci k-danta 3. bataljona.
  - 2 PAM-a 14,5mm sa V.P. vrše podršku jedinica u centralnom gradskom području po odluci komande OG - CENTAR.
  - 2 PAM-a 12,7mm vrše podršku 1. i 2. bataljona po odluci kom. 1. bataljona.
11. Težište moralnog obezbjeđenja imati na pripremi jedinica za izvršenje zadatka i objašnjavanju ciljeva neprijateljske propagande.
12. U svim jedinicama imati stalne osmatrače i obavještavati o svim promjenama u neprijateljskom rasporedu.
13. Ostvariti potpunu kontrolu rejonu razmještaja i pravca kretanja jedinica. O svim pojavama neprijateljskog djelovanja odmah izvještavati, a sumnjiva lica izolirati. Naročitu pažnju obratiti osiguranju od dejstva DTG.
14. Težište inženjerijskog obezbjeđenja imati na zaprečavanju zaposjednutih pravaca obuhvatajući ojačavanje prirodnih i izradu vještačkih prepreka.

Na dostignutim linijama izvršiti utvrđivanje radi stvaranja povoljnijih uslova za izvršenje narednih zadataka.

15. Težište PNEBOB imati na korištenju zaštitnih sredstava koje moraju posjedovati svi vojnici.

16. Obezbjediti za sve jedinice SDO za dva dana.

Za izvršenje zadatka odobravam:

- municija za pješadijsko naoružanje - 1,5 b/k
- artilj. za podršku - 1 b/k
- POG - 1 b/k

Prioritet u snadbjevanju imati na popuni municijom.

Obezbjediti objekte za prihvata i zbrinjavanje lakših ranjenika, a teže r transportovati u Ratnu bolnicu 4. Korpusa.

17. Moje KM nalaziće se u SDK, a istureno KM u rejonu "RUŽA".

Gotovost veza u _____

Gotovost napada u _____

Na nivou OG CENTAR radiće se po planu veze.

DOSTAVLJENO:

- 1. bataljon
- 2. bataljon
- 3. bataljon
- Kom. 4. Korpusa
- OMO 41. mtbr - S.

KOMANDANT

gosp. Semir Drljević

Esad ŠEJTANIĆ

Rođen 2. oktobra 1962. godine u selu Opličići, opština Čapljina, Bosna i Hercegovina.

Osnovnu školu završio u Domanovićima 1977. godine, Klasičnu Gimnaziju u Čapljini 1981. godine, a Vojnu akademiju kopnene vojske u Beogradu 1985. godine, postdiplomske studije na FPN - smjer odbrana i sigurnost 2003. godine. Kao oficir JNA službovao je u Bileći, u Školi rezervnih oficira pješadije, kao komandir voda od 1985. do 1989. godine, nastavnik vatrene obuke od 1989. do 1991. godine, i komandir pitomačke čete 1991. i 1992. godine. Na ovoj dužnosti ga zatiče početak agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu. U tu kapetana napušta JNA i preko Srbije, Mađarske i Austrije bježi u SR Njemačku. U Srbiji i Mađarskoj

Esad ŠEJTANIĆ

HERCEGOVCI NA OGNJENIM

HERCEGOVCI

NA OGNJENIM

VRATIMA BOSNE

Esad
ŠEJTANIĆ

Izdavač
IC Štamparija d.o.o. Mostar
Za izdavača
Ibro RAHIMIĆ

Urednik
Alija KEBO

Recenzenti
prof. dr. Sačir FILANDRA
mr. Džemal NAJETOVIĆ
prof. Enes RATKUŠIĆ

Lektor
prof. Nusret OMERIKA

DTP
dizajn studio mrak

Štamparija
IC Mostar

Tiraž
1000

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
355.012 (497.6Hercegovina) "1992/1995"

ŠEJTANIĆ, Esad

Hercegovci na ognjenim vratima Bosne / Esad

Šejtanić. - Mostar : IC Štamparija, 2005. - 434

str. : ilustr. ; 24 cm

Bibliografija: str. 429-430 ; bibliografske i
druge bilješke uz tekst

ISBN 9958-804-16-6

COBISS.BH-ID 14368006

Esad ŠEJTANIĆ

HERCEGOVCI NA OGNJENIM VRATIMA BOSNE

*Jer Ti još živiš, ne zaboravi mrtve,
Tko je bez historije, taj je bez lica i identiteta.*

Werner Schachinger: Bošnjaci dolaze

Sarajevo, juna 2005.

Na osnovu člana 14. stav 3. Zakona o sistemu indikativnog opozicivanja ("Službeni glasnik BiH" br. 44-03 i 52-04) i člana 13. stav 1. tačka 13. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga ("Službeni glasnik BiH" br. 62-04), postojajući po zahtjevu "IC ŠTAMPARIJA" d.o.o. iz Mostara, a na prijedlog Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke broj: 04-15-257/05 od 14. 07. 2005. godine, Upravni odbor Uprave za indikativno opozicivanje daje Mišljenje da je knjiga "HERCEGOVCI NA OGNJENIM VRATIMA BOSNE", autora Esada Šejtanića, proizvod iz člana 13. stav 1. tačka 13. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, na čiji se promet ne plaća porez na promet proizvoda.

na određenom području radi lakšeg komandovanja jedinicama 4. (Blagaj - OG JUG 1, Gnojnice i Kočine-OG JUG 2, grad Mostar-OG CENTAR, Bijelo Polje i Drežnica - OG SJEVER). Ovi privremeni sastavi nisu imali formirane štabove, nego je određen najodgovorniji oficir koji će koordinirati aktivnosti jedinica na tom području (OG JUG 1-Esad Stanić, OG JUG 2-Šerif Špago-Šera, OG CENTAR - Semir Drljević - Lovac i OG SJEVER - Miralem Jugo).

Uspostavljene linije odbrane prema srpskim snagama bile su borbeno neaktivne, međutim, na istim je cvjetao šverc svim i svačim, a ponajviše nedostajućim prehrambenim artiklima (brašno, sol, šećer, ulje, riža i dr.) Ovo je nosilo stalnu opasnost da srpski agresor na mjestima šverca može prikupljati različite podatke o našim snagama, i po svaku cijenu ta mjesta je trebalo staviti pod punu kontrolu što je vrlo brzo i učinjeno. Iz određenih krugova je procurilo da se i Arif osjeća nesigurno u Mostaru, da mu se prijeti, i praktično da svaku noć odlazi na počinak u Gnojnice ili na neko mjesto van grada. Na jednom sastanku u mojoj komandi na kojem je bio prisutan i Arif dalo se naslutiti da nešto nije u redu, ali nisam puno zapitkivao. Kada mi je Zijo Lerić, komandant bataljona VP 4. korpusa zatražio dvadesetak probраних boraca radi uključivanja u isti, shvatio sam da su govorkanja oko sigurnosti komandanta i uopšte sigurnosne situacije u gradu veoma ozbiljna. Odmah sam odvojio borce koji će u sastavu VP u narednom periodu doprinijeti stabilizaciji stanja u gradu.

Nalazili smo se u kotlu pripremljene čorbe koju je HVO kuhao na laganoj vatri. Ogroman broj civila, vrlo malo hrane, manevar snagama pogibeljan, svakodnevna teška granatiranja, tjeralo nas je na svakodnevno razmatranje mogućnosti kako da se olakša stanje. Vrlo značajno je bilo omogućiti nesmetanu komunikaciju sa sjeverom Hercegovine i proširiti manevarski prostor u cilju smanjenja pritiska snaga HVO i HV. U bilo kojem planiranju i opredjeljenju za borbeno dejstva kočnica su nam bili mnogobrojni Bošnjaci u logorima, koji su svaki naš uspjeh ili neuspjeh osjećali na svojoj koži, a nerjetko plaćali i životima. Odlučeno je da se snage HV i HVO pokušaju odbaciti što dalje na desnoj obali rijeke Neretve, prvenstveno na bokovima (Rodoč i Raštani) i u zahvatu putne komunikacije M-17 prema Jablanci (Jedrene, Vojno, Potoci, Dubrani i Vrda).

U tom cilju je komandant 4. korpusa krajem avgusta boravio u Sarajevu gdje je dogovorena materijalna i ljudska pomoć za realizaciju predstojećih borbenih dejstava, a na teren je upućen NSVK Sefer Halilović da koordinira sva borbeno djelovanja snaga predviđenih za dejstva. Po saznanju od strane boraca da se Sefer Halilović nalazi sa snagama iz Bosne u Jablanci, spontano se počelo pjevusiti:

"Bosnom hodi Sefer Paša, Bosnu čisti od ustaša"

Mnoge stvari u samoj Komandi 4. korpusa nisu najbolje funkcionisale, tako da je na prijedlog nas komandanata, Miralem Jugo, komandant 47. brdske brigade trebao preuzeti dužnost zamjenika komandanta u cilju poboljšanja rada i koordinacije svih jedinica. Nažalost, Miralem Jugo nikad nije primio dužnost, jer je poginuo pod izuzetno "sumnjivim okolnostima" u saobraćajnoj nesreći na magistralnom putu M-17, prilikom dolaska na komandno mjesto 4. korpusa. U ovom periodu desilo se još niz incidentata koji su za posljedicu mogli imati pogibiju ključnih oficira jedinica Armije, a imali su elemente smišljenih atentata na komandante (Avdo Idriz, Esad Šejtanić, Ibrahim Demirović - Hećim), ili su prouzrokovali smrt određenog broja oficira kao što su Ahmeda Špago-Doktora, PK za bezbjednost u 48. brdskoj brigadi i Huse Imamovića, novopostavljenog komandanta 50. artiljerijske brigade.

U sklopu priprema za planirana borbeno dejstva, otvoreno se počelo govoriti o mogućnosti da nam srpska strana pomogne u direktnoj artiljerijskoj podršci i isporučivanju kritičnih MS, a prije svega, prodaji većeg broja artiljerijskih projektila raznih kalibara.

Pristupovao sam na jednom od sastanaka na liniji dodira sa srpskim snagama u selu Busak, gdje su Safet Oručević, Fatima Leho i Šefkija Džih definisali uslove pod kojim će srpska strana pomoći naša borbeno dejstva. Srpska strana je pristala da 1 haubicu 122 mm sa kompletnom posadom i 200 projektila za istu rasporedi na naše položaje u rejonu planine Rošci, odakle je u toku izvođenja borbenih dejstava pružala artiljerijsku podršku shodno naređenju komandanta 4. korpusa. Ja i Hasan Karadža smo određeni da sa osmatračkih pozicija u selu Donji Vranjević i u Podveležju zahijevamo i koordiniramo dejstvo artiljerije sa tog područja a po zahtjevima komandanata jedinica koje su izvodile borbeno dejstva. Kao znak pažnje

za dosadašnju saradnju, Safet Oručević je komandantu nevesinjske brigade Novici Gušiću poklonio skoro novo auto Golf-JX.

Svi smo puno očekivali od ovog postignutog dogovora, i možda nas je ovo iniciralo da smjelije planiramo naredna borbena dejstva, koja objektivno na našu snagu i uslove na zemljištu nisu mogla dati veliki rezultat. Bilo kako bilo, moja jedinica je u saradnji sa 48. brdskom brigadom dobila zadatak da izvrši napad na ključni objekat u odbrami HVO - brdo Hum, koje je dominiralo nad gradom Mostarom. Naše pripreme donekle je usporila pobjuga Miralema Juge, Huse Imamovića i Ahmeda Spage kao i događanja neposredno prije i poslije džezaze, ali i složena vojno-politička situacija nas je tjerala da nešto hitno preduzmemo, jer će nas HVO na ovaj način toliko iscrpiti, da vjerovatno njihov ozbiljniji napada ne bi mogli izdržati.

U periodu od 10. - 18. septembra vršena su intenzivna izviđanja objekata napada, a posebna pažnja je obraćana na koordinaciju sadejstva po vremenu i mjestu djelovanja. HVO na linijama odbrane objektivno nije imao jake snage (izuzev gradske jezgre), ali su zato linije odbrane bile odlično inženjerski uređene, a po dubini je imao raspoređene kvalitetne rezerve sačinjene od snaga HV koje su u svakom momentu mogle vrlo brzo intervenirati u slučaju potrebe. Veliki broj artiljerijskih sredstava za dejstvo na malim, srednjim i velikim daljinama HVO je grupisao u okolini grada, odakle je svakodneвно terorisano civilno stanovništvo. Kod naših planiranja veliku pažnju smo posvetili načinu spriječavanja dovodenja rezervi HV i bar privremenom neutralisanju artiljerije u rejonu Brkanovo brdo, Čule, Hodbina, Dubrani, Jasoč i iz same gradske jezgre.

Po prvi put nismo imali problema sa odabirom najkvalitetnijih boraca za naredna dejstva, jer se ovaj put toliko njih prijavilo da smo oformili i solidne rezerve na svim pravcima, a borbena dejstva se po prvi put neće voditi samo pješničkim sredstvima uz minimalnu podršku, nego ćemo imati kvalitetnu artiljerijsku podršku, srpsku, doduše papreno plaćenu.

Još jednom smo u toku 19. septembra analizirali dobijene zadatke, sagledali kako su pripreme realizovane i informisali se o toku borbenih dejstava koje su izvodile jedinice Armije na pravcu Drežnica - Vrđi - Goranci. Bilo je izuzetno važno da jedinice u mostarskoj kotlini što prije otpočinu sa dejstvima u cilju olakšavanja daljnjih napada jedinica sa sjevera i unošenja dodatne konfuzije u redove HVO i HV. U toku noći bez ikakvih problema

izvršeno je dovodenje jedinica u grad Mostar, odakle su u ranim jutarnjim satima trebale krenuti na objekte napada. Jedinica koja je napadala na brdo Hum, bila je vodena od moga zamjenika Tahira Turajlića.

Borbena dejstva su otpočela u ranim jutarnjim satima 20. septembra i krenula su planiranim dinamikom, posebno na bokovima gdje smo i očekivali da postignemo uspjeh koji bi iskoristili za produženje obuhvatnih dejstava na samo gradsko jezgro. Posebno su se dobro borbeno dejstva odvijala na Višnjici, Humu, Raštanima, Jedrenima i objektima oko Vrđi. Oko 6.15 časova, Tahir me je izvjestio da je stavio desnu i lijevu kulu na brdo Hum pod kontrolu i da je ostala samo ulazna kula sa pravca Brkanova brda i da će i ona vrlo brzo pasti.

Jedinice u gradskoj jezgri imale su početne uspjehe na pravcu prema naselju Balinovac, a uz strahovitu srpsku artiljerijsku podršku uspjeh je bio izgledan. Na osnovu praćenja razgovora na radio-mreži panika je bila vidljiva u redovima HVO i HV, a bili su dodatno zaprepašteni saznanjem da nam srpska strana direktno pomaže u dejstvima i zadamo završni udarac, da još odlučnije krenemo sa borbenim dejstvima i zadamo završni udarac, stiglo je naređenje od komandanta 4. korpusa da se ista obustavljaju i da se moramo vratiti na početne položaje. Do tada minimalni gubici u jedinicama strahovito su se povećali tokom izvlačenja, tako da sam u svojoj jedinici imao 4 poginula (Tahir i Edin Turajlić, Selvedin Đono i Adis Šabanović) i 2 teško ranjena borca (Zulfo Rahić i Kemal Hasić). Nije nam bilo jasno zašto je komandant prekinuo uspješna borbena dejstva, ali smo na noćnom referisanju saznali da je to od njega lično tražio predsjednik Izetbegović, koji je vodio mirovne pregovore na britanskom ratnom brodu baš toga dana negdje na pučini Jadranskog mora. Hrvatska strana je nastavak pregovora koji su bili u toku uslovlila prekidom svih borbenih dejstava snaga 4. korpusa i jedinica iz Bosne u gradu Mostaru i njegovoj okolini.

Žestoko smo napali komandanta Pašalića zbog prekida borbenih dejstava i doslovno ga optužili da u dosluhu sa zvaničnom politikom iz Sarajeva kopa mezar Hercegovini, i da je naše povjerenje njemu kao komandantu dalje upitno. Komandant se "pravdao" da je kao vojnik morao izvršiti naređenje Vrhovnog komandanta, ma kakve posljedice bile. A posljedice borbenih dejstava po jedinice 4. korpusa bile su zaista poražavajuće. U toku izvlačenja na polazne položaje imali smo više od 30 poginulih, oko 100 što teže što lakše ranjenih, a visoki borbeni moral je srozan na najniži nivo.

Ponovno je među borcima i narodom "aktueliziran" odnos Sarajeva spram Mostara i Hercegovine, a glasovi o izdaji Bošnjaka bili su svc glasnji.

Moralo se hitno politički djelovati u cijlu stišavanja naraslih tenzija, posebno prema vojnom kadru iz Bosne koji se nalazio u jedinicama 4. korpusa. Isti dan, oko ponoći, na moje komandno mjesto bahnuo je Safa u pratnji Zije i Huse Lerića, Ibrahim Demirovića - Hećima, Sude Džankovića i Avde Idriza.

Bio sam pravo iznenađen njihovom pojavom jer smo se skoro rastali u Mostaru i bila mi je nejasna njihova posjeta. Kroz jedan duži razgovor zaključio sam da Safa želi oformiti jedno vojno-civilno tjelo koje bi praktično rukovodilo svim civilnim i odbrambenim aktivnostima na području koje pokriva 4. korpus, koje bi bilo uslovno rečeno jedna mala "ratna vlada". Kada sam Safi postavio pitanje: Šta bi time trabali kvalitetno dobiti, nije mi mogao precizno odgovoriti, ali mu je bilo izuzetno važno da ga mi komandanti muhadžerskih jedinica podržimo na prvom sastanku koji je bio zakazan za kraj septembra.

Održan je i taj sastanak krajem septembra u zgradi "socijalnog" gdje je prisustvovalo sve ono što je nešto značilo u vojnom i političkom životu na prostoru slobodne teritorije opštine Mostar.

Komandant 4.korpusa žestoko se opirao formiranju jednog ovakvog tjela smatrajući da je to jezgro buduće autonomije, s kojom se već u Krajini borio 5. korpus. U suštini bili su smisljeni razlozi koje je komandant 4. korpusa izložio zašto to u ovim trenucima ne treba raditi. Ostao je u manjini.

Situacija u gradu i okolini je bila sve teža. Glad je ozbiljno harala na sve strane. Ono malo hrane što je iz Jablanice preko Glogova ulazilo u Mostar, dijelilo se na kapajku, i ponovno je veliki broj stanovnika želio otići za Jablanicu i dalje za Bosnu. Represivnim mjerama, nažalost, spriječili smo isticanje stanovništva, i smanjili smo svaki pokret na najnužniju mjeru.

Svakodnevno je neko od logoraša na nekoj od linija odbrane uspio pobjeći na našu stranu, donoseći vijesti o strahotama koje se dešavaju u logorima, a posebno o smaknućima i bestijalnom izivljavanju nad logorašima. Sklapajući mozaik iz iskaza pobjeglih logoraša registrovani su slijedeći načini monstroznoznih mučenja:

- batinanje: rukama, nogama, cijevima za vodovod, gumenim crijevima, palicama, drškama od poljoprivrednih alatki, bejzbol palicama, električnim palicama, kundacima od oružja, lancima i električnim kablovima;
- polijevanje logoraša hladnom vodom iz varnogasnog crijeva pod pritiskom;
- prolazak logoraša kroz špalir stražara (batinaša) ili logoraša (tzv. grupna terapija);
- izvođenje logoraša na lažno strijeljanje;
- šišanje logoraša makazama za šišanje trave i živice;
- skidanje logoraša i držanje bez odjeće na suncu po cijeli dan;
- prisiljavanje logoraša da gledaju u sunce cijeli dan;
- prisiljavanje logoraša da piju slanu vodu;
- prisiljavanje logoraša da piju vlastitu mokraću;
- bacanje hljeba među izglednije logoraše koji se o isti otimaju kao gladni psi;
- hodanje po leđima logoraša koji su prethodno plegili po betonu ili asfaltu;
- prisiljavanje logoraša da ližu čizme logorskim čuvarima;
- prisiljavanje logoraša da pojedu vrelu ili preslanu hranu u što kraćem vremenu;
- gašenje upaljenih cigareta po tijelu logoraša (ruka, uho, lice, nos, genitalije, grudi);
- paljenje dijelova tijela logoraša upaljačem i let lampom;
- prisiljavanje logoraša da se bosu kreću po zatvorskom krugu, po vrućini ili hladnoći dok im ne poteče krv iz tabana;
- prikopčavanje indukovane struje na polne organe ili na uši logoraša;
- prijetnja smrću (najčešće klanjem) logorašima;
- nedozvoljavanje logorašima da piju vodu po više dana;

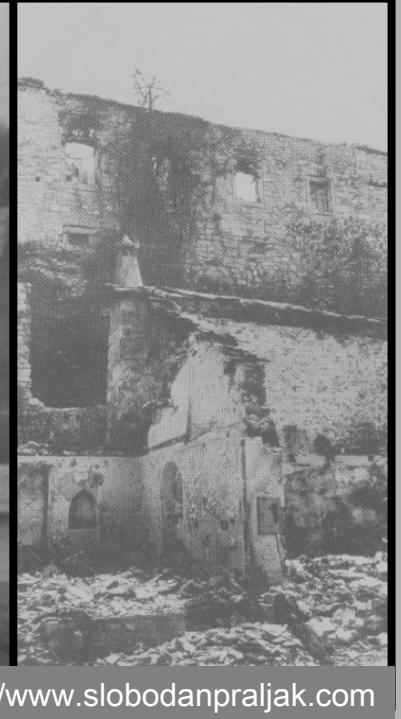
STARI MOST

Središnji dio povijesne jezgre grada

KUJUNDŽILUK

PRIJEČKA ČARŠIJA

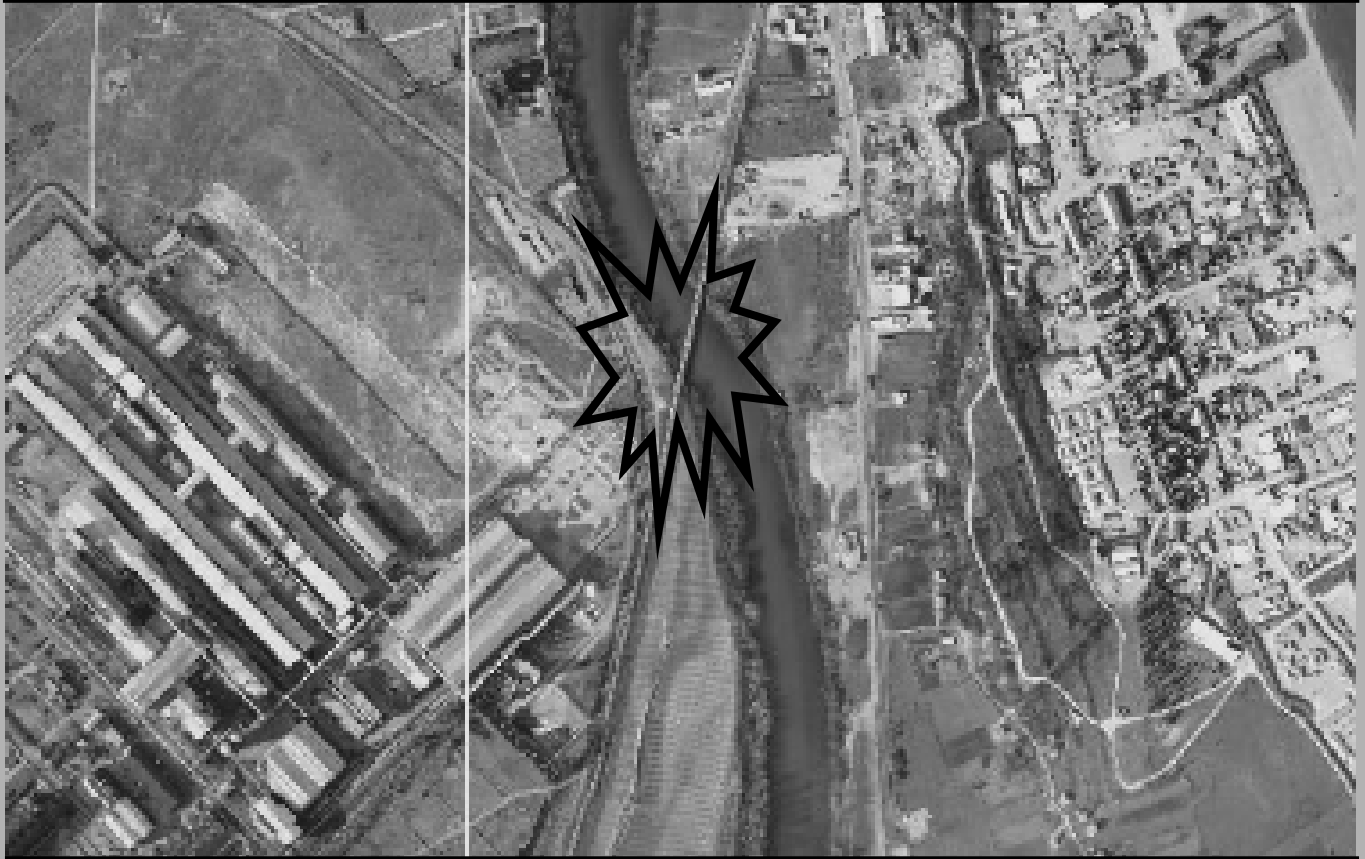
DONJA MAHALA

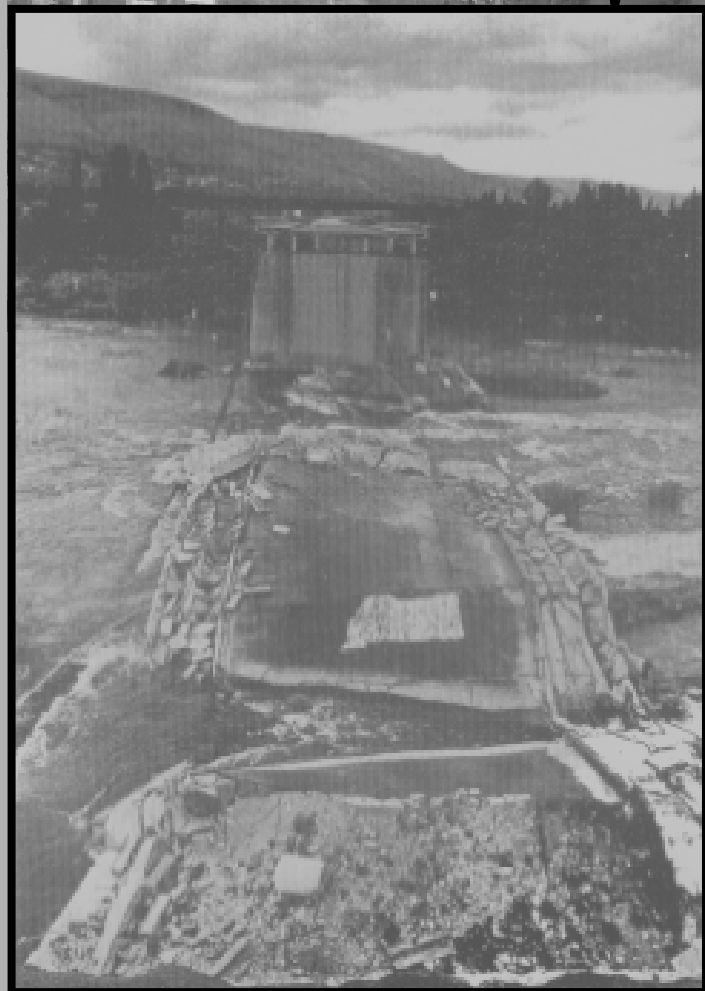
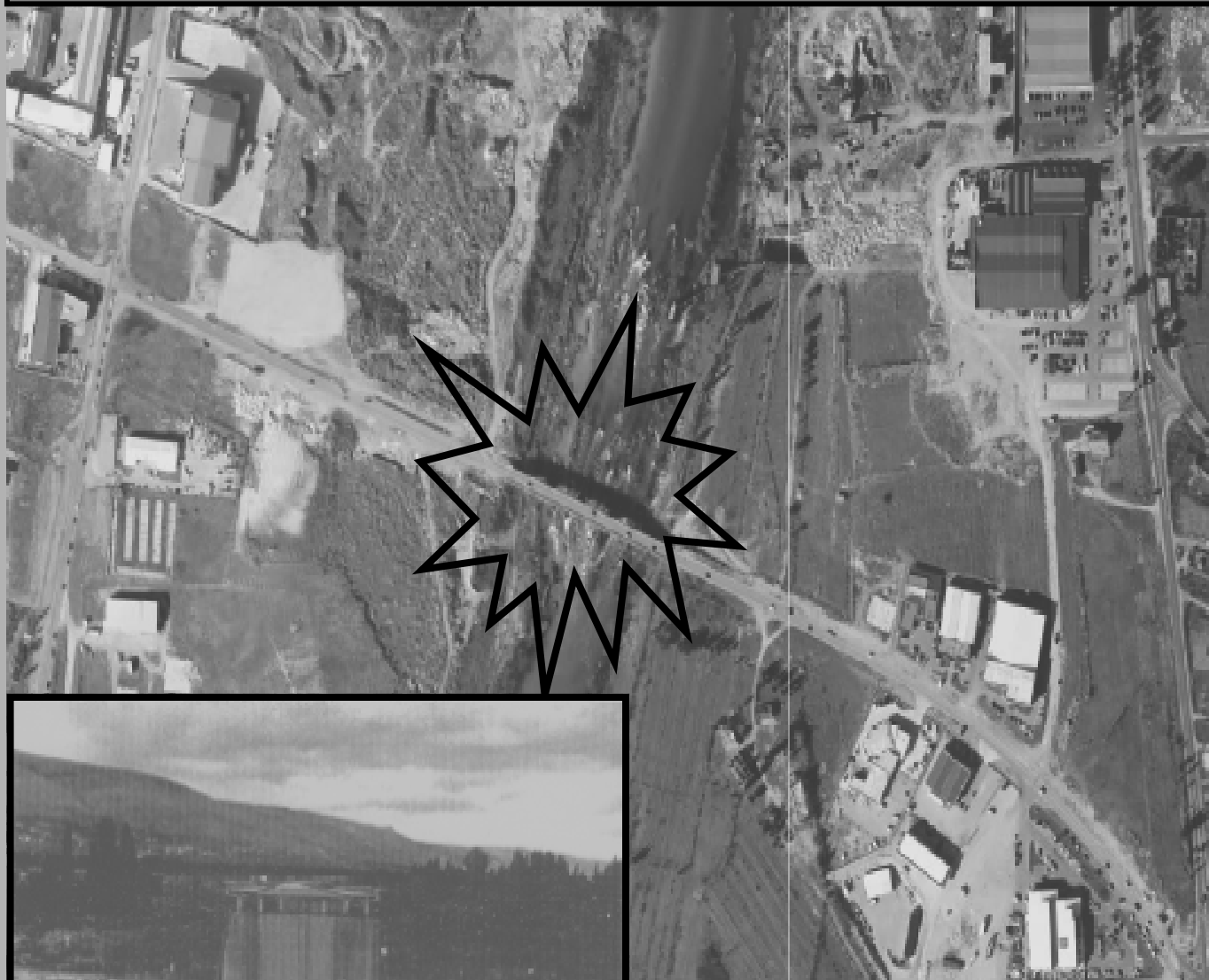
Osnovna škola "Salko Pezo"

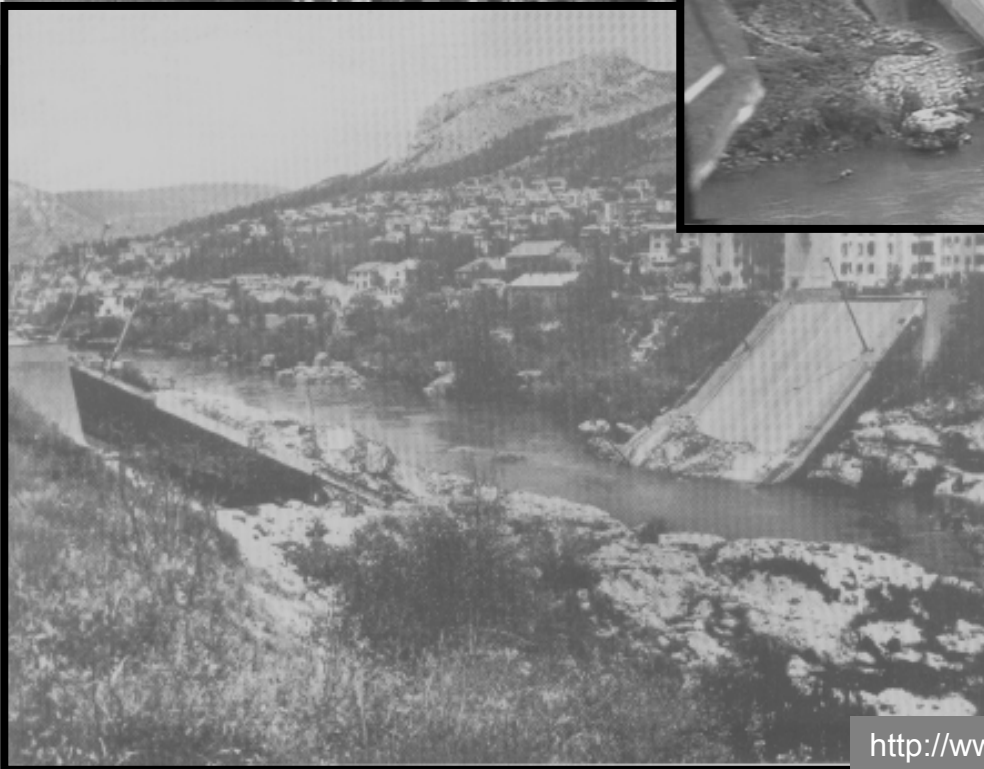
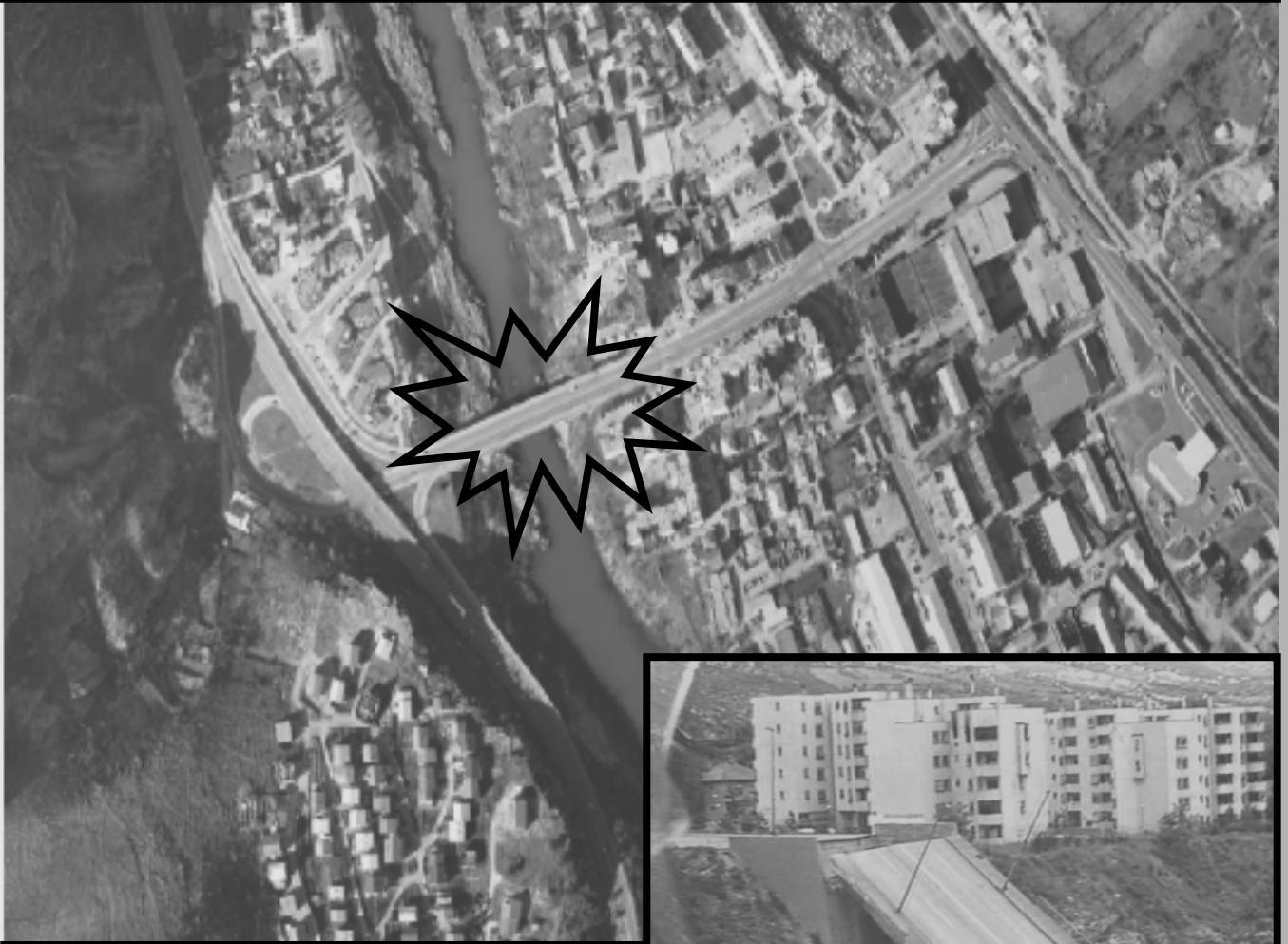
MOST (željeznički) U BAČEVIĆIMA

AVIJATIČARSKI MOST

MOST HASANA BRKIĆA

MOST MUJAGE KOMADINE (Lučki most)

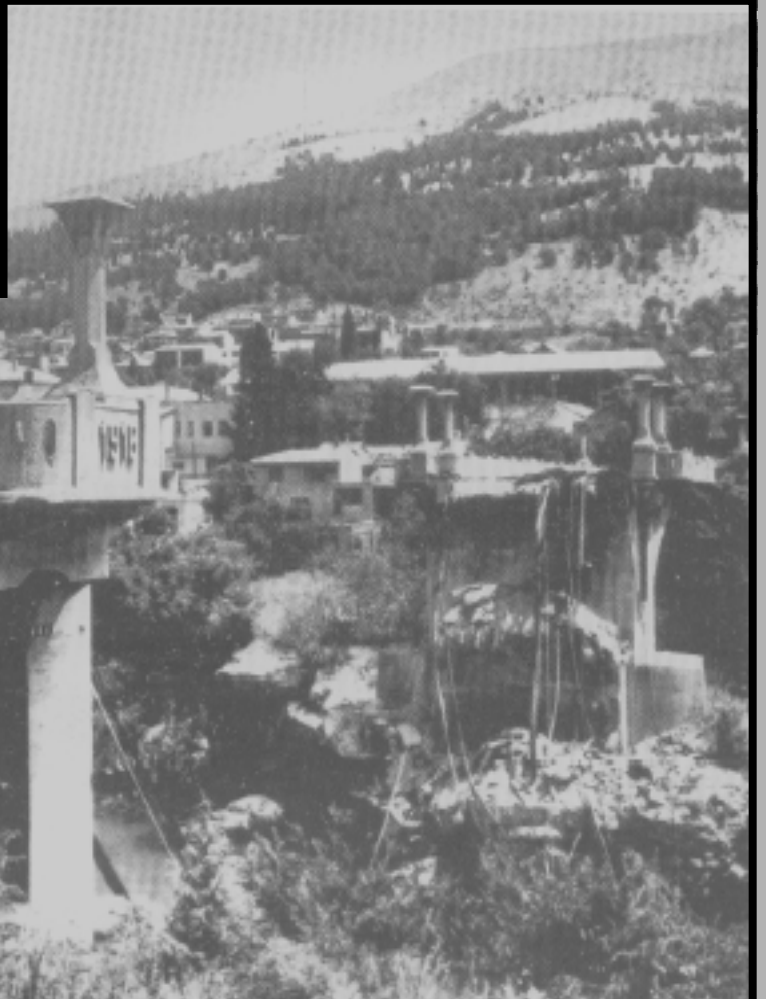

MOST CARA FRANJE JOSIPA (Titov most)

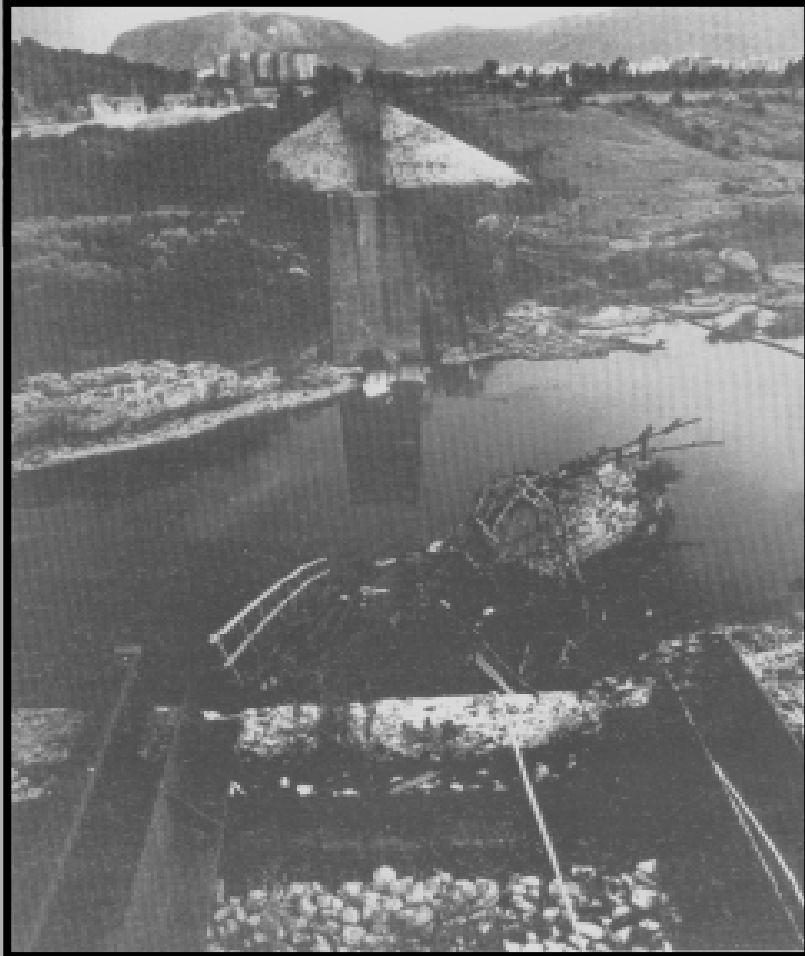

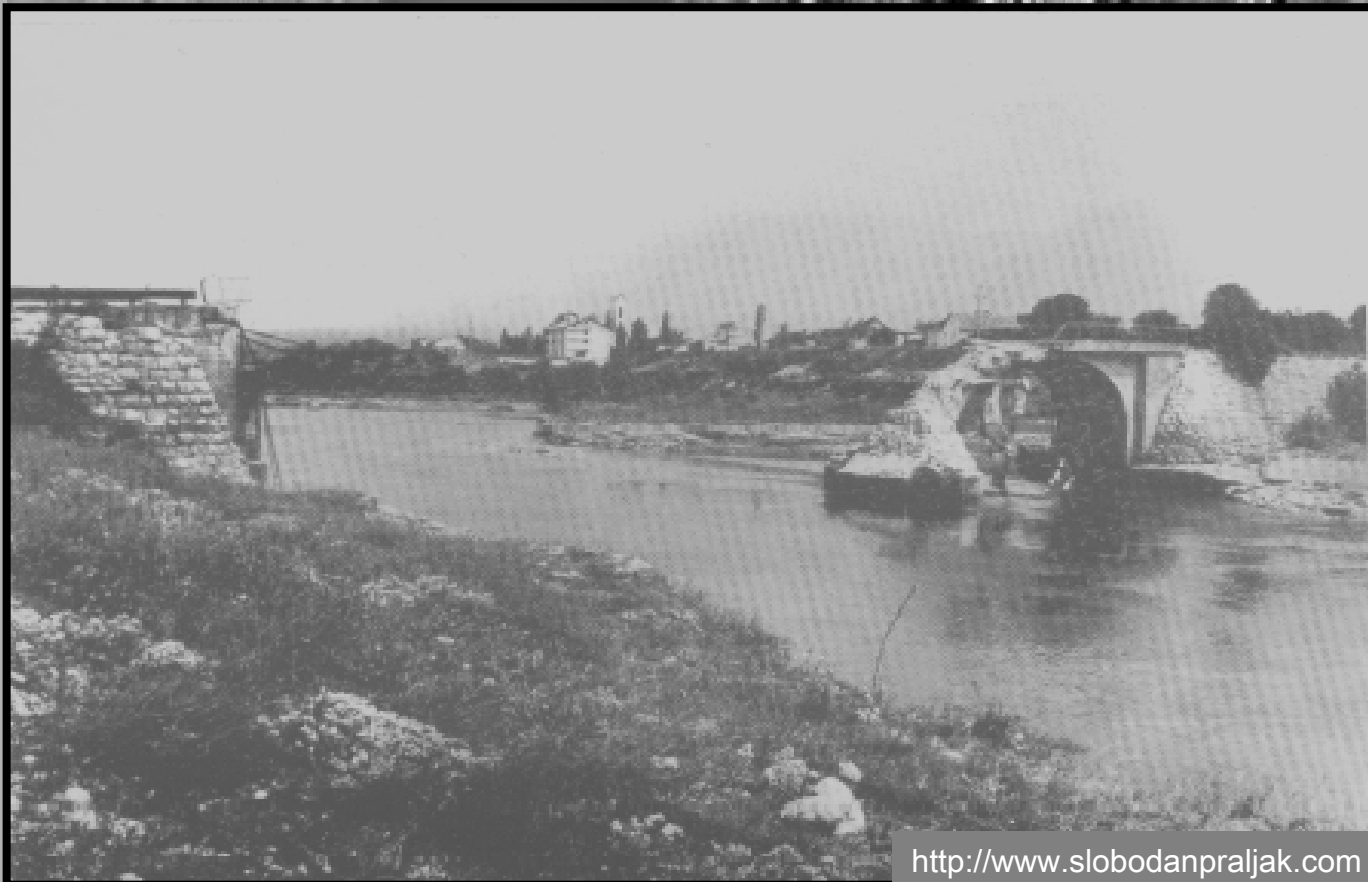
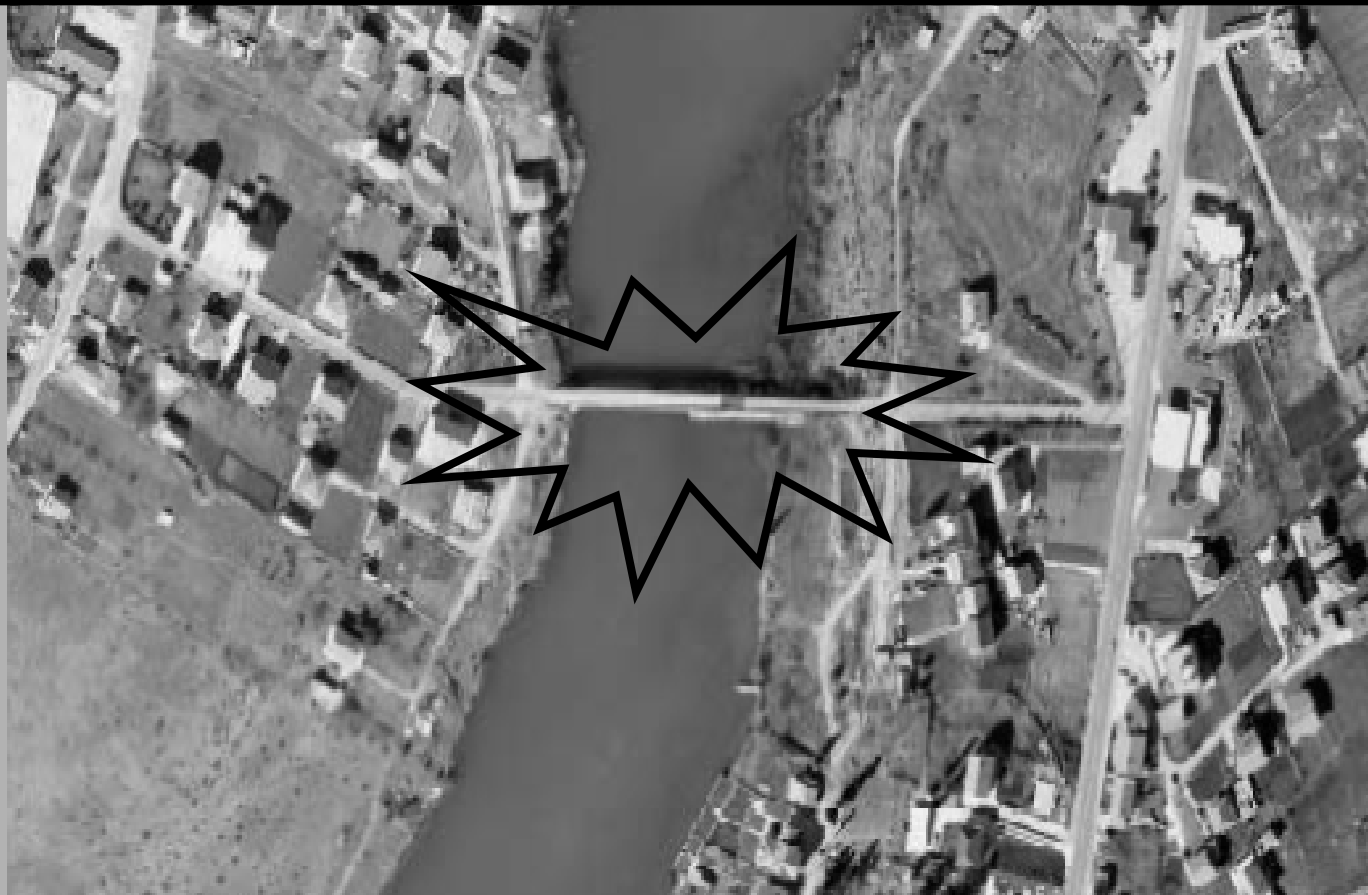
CARINSKI MOST

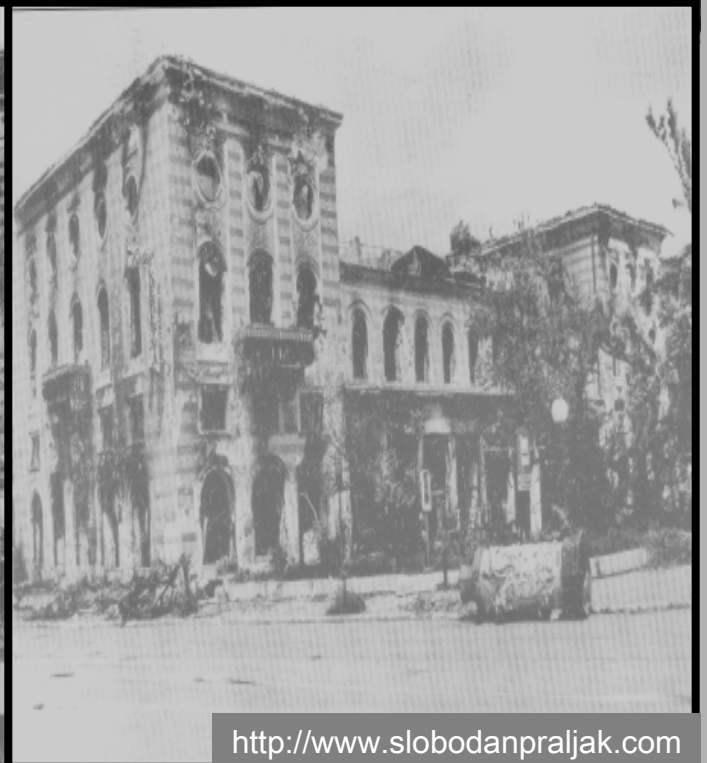
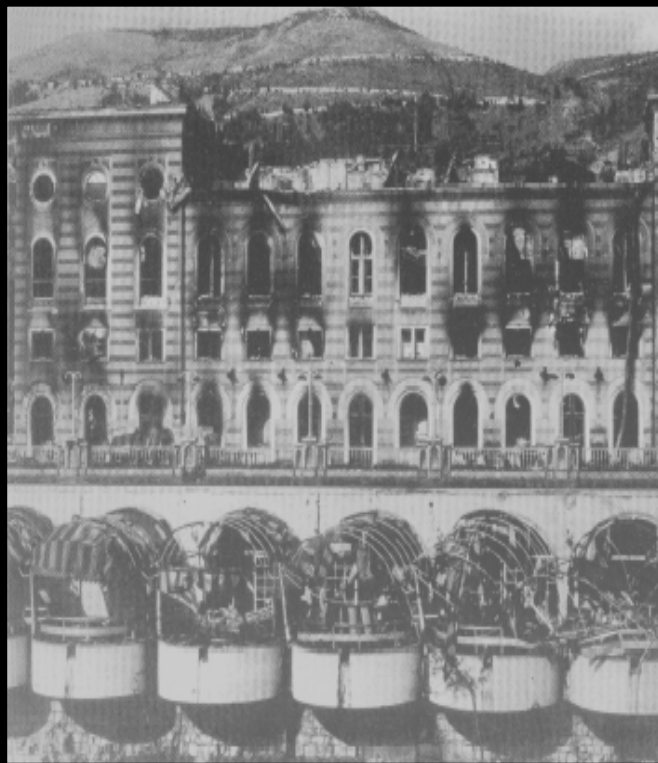
MOST U SUTINI

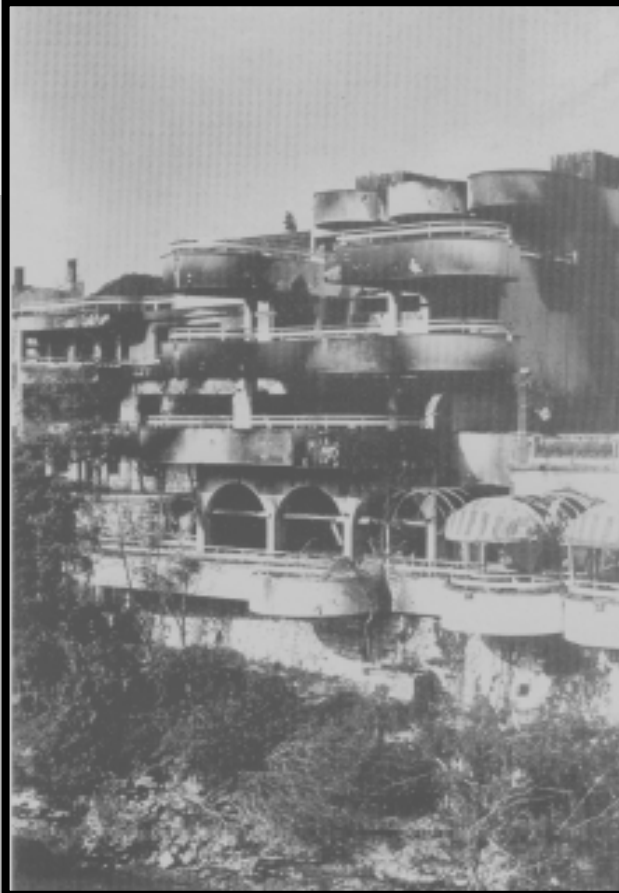
MOST U VOJNU

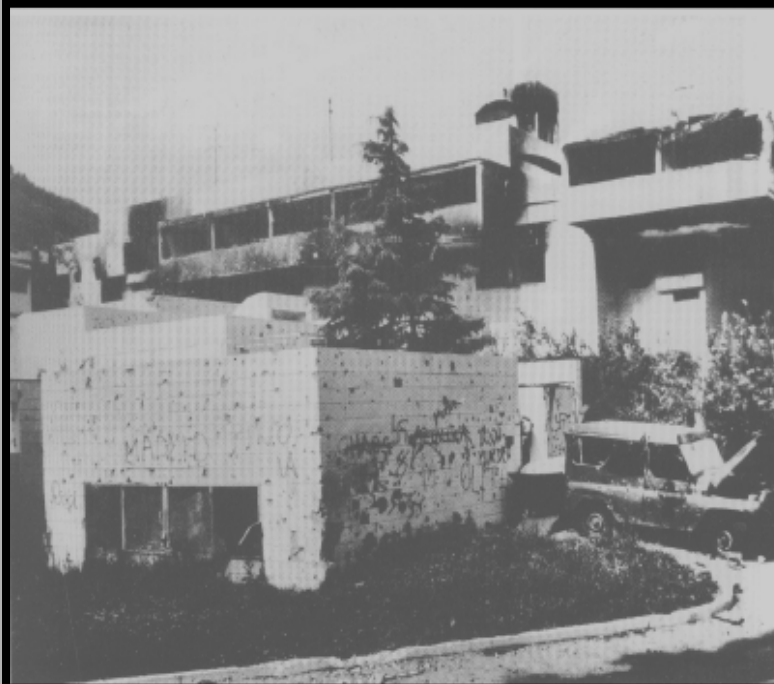
HOTEL NERETVA

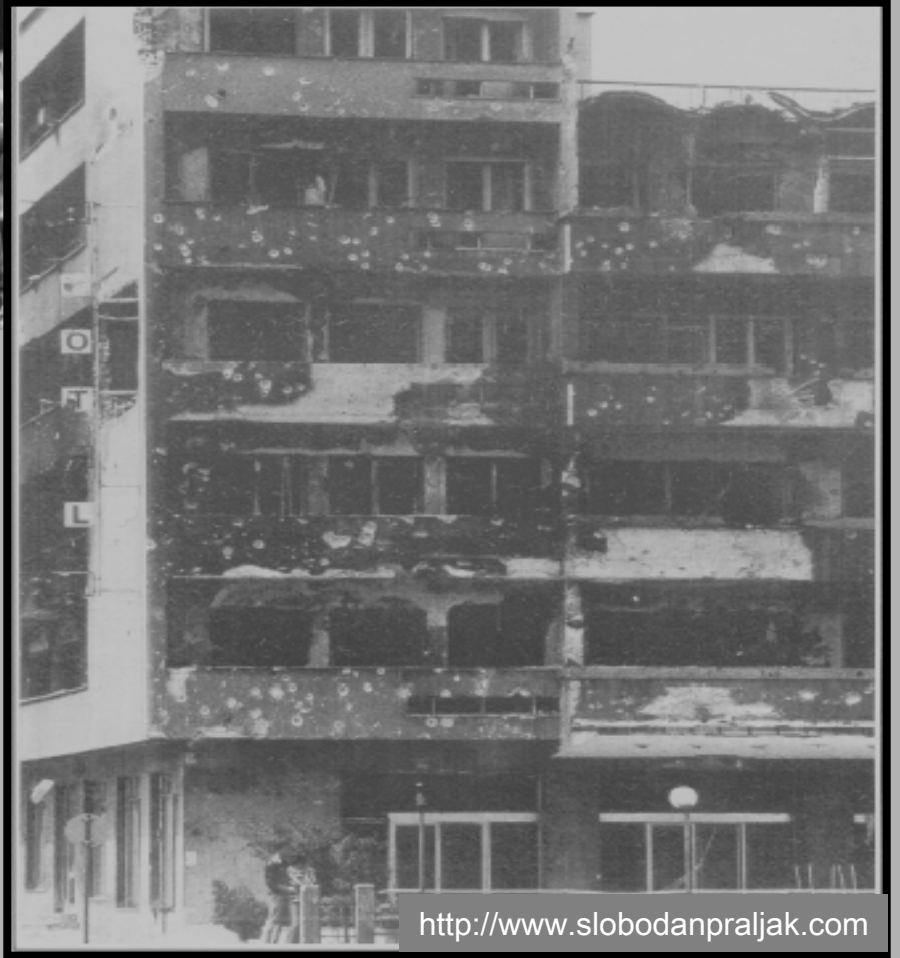
VILA NERETVA

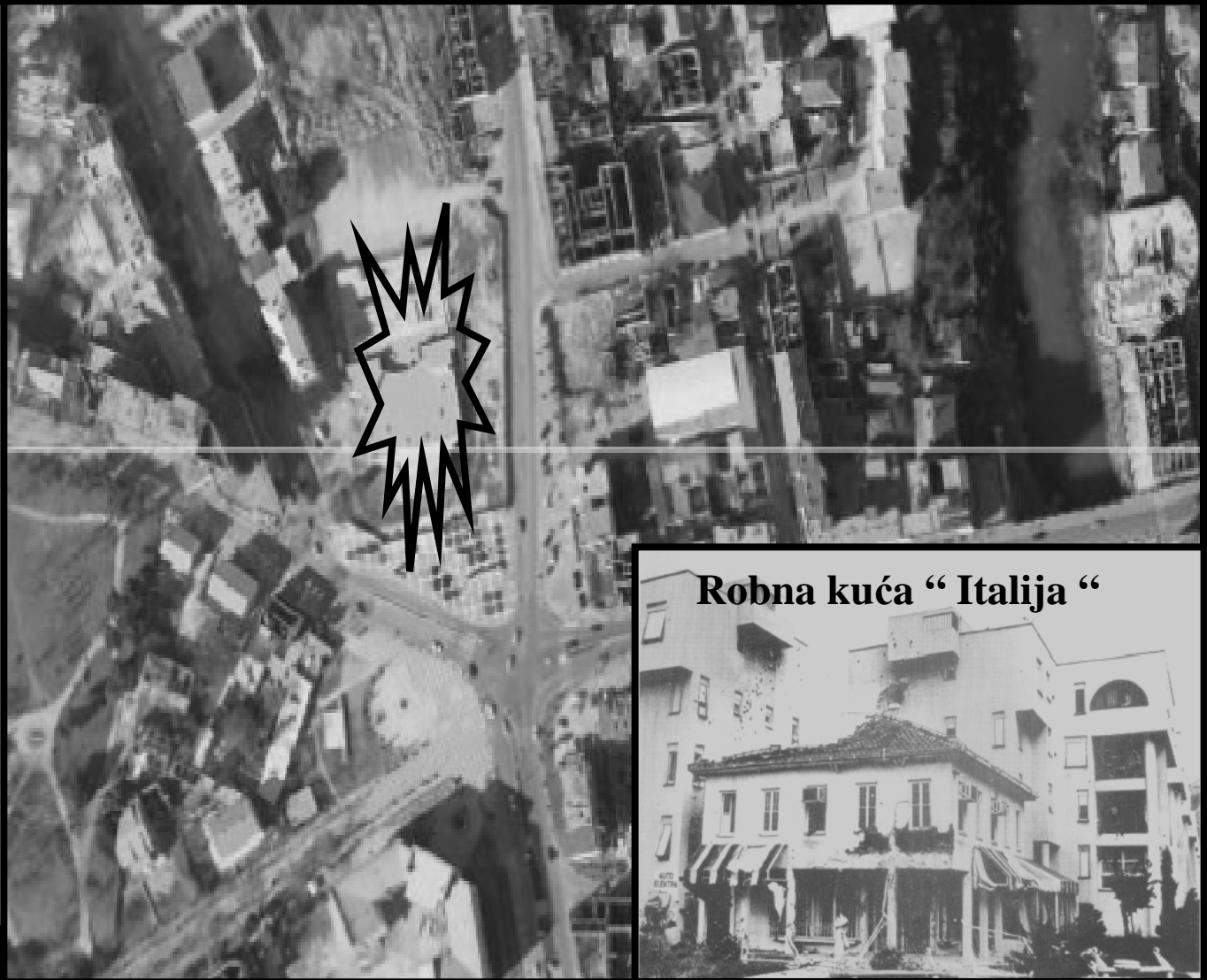
HOTEL RUŽA

HOTEL BRISTOL

ROBNA KUĆA "HIT"

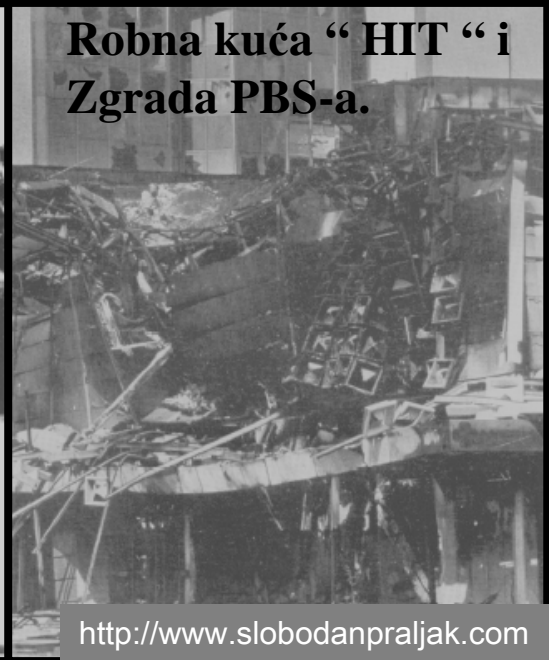
Robna kuća "Italija"

Robna kuća "HIT".

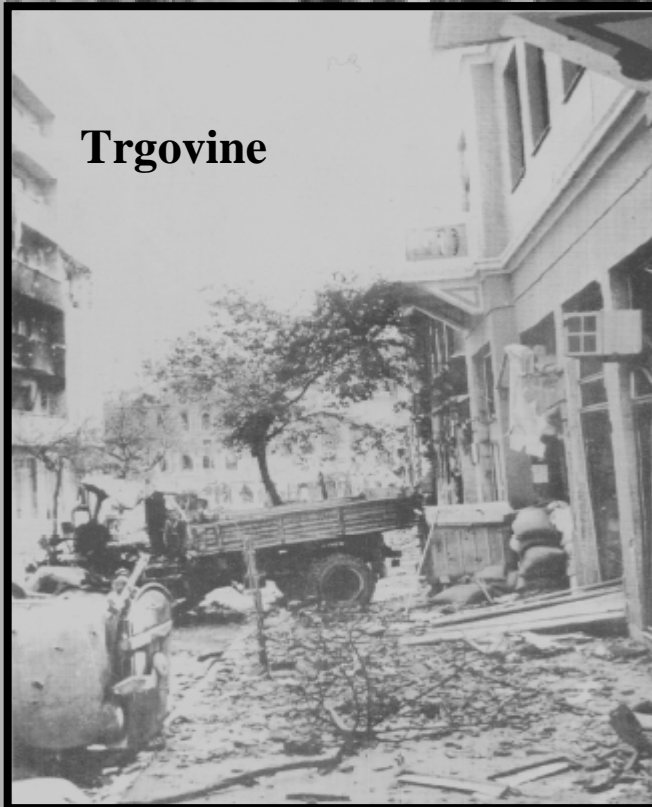
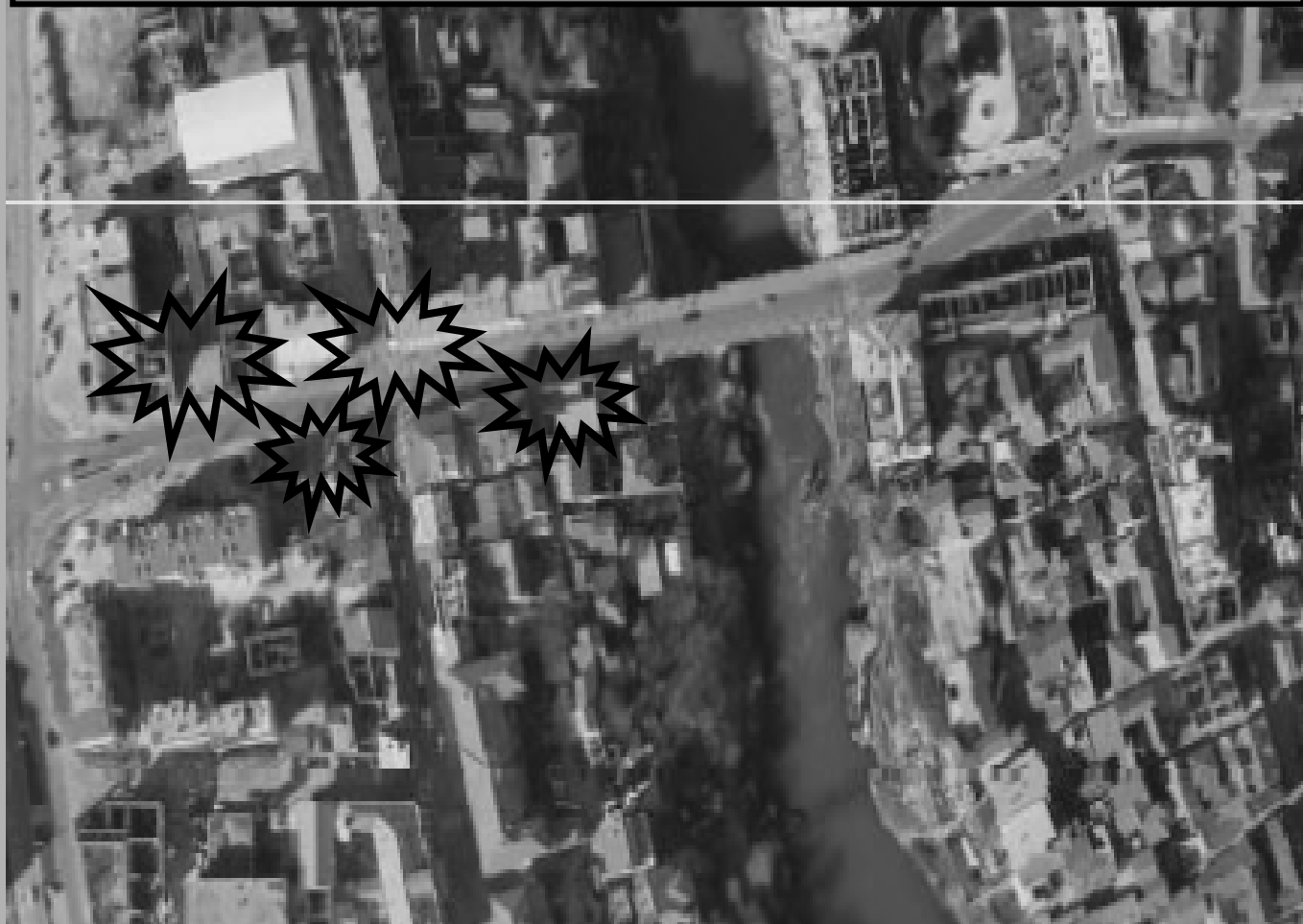

**Robna kuća "HIT" i
Zgrada PBS-a.**

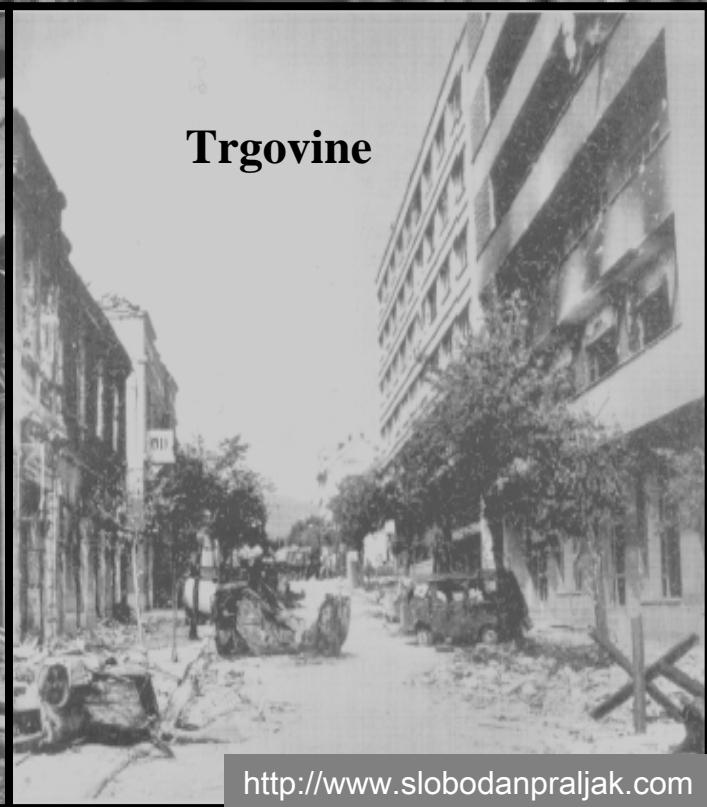

ULICA "MOSTARSKOG BATALJUNA"

Trgovine

Trgovine

ULICA “ALEKSE ŠANTIĆA”

Osnovna škola
“14. februar”

Gimnazija “Aleksa Šantić”

ULICA "VLADIMIRA NAZORA"

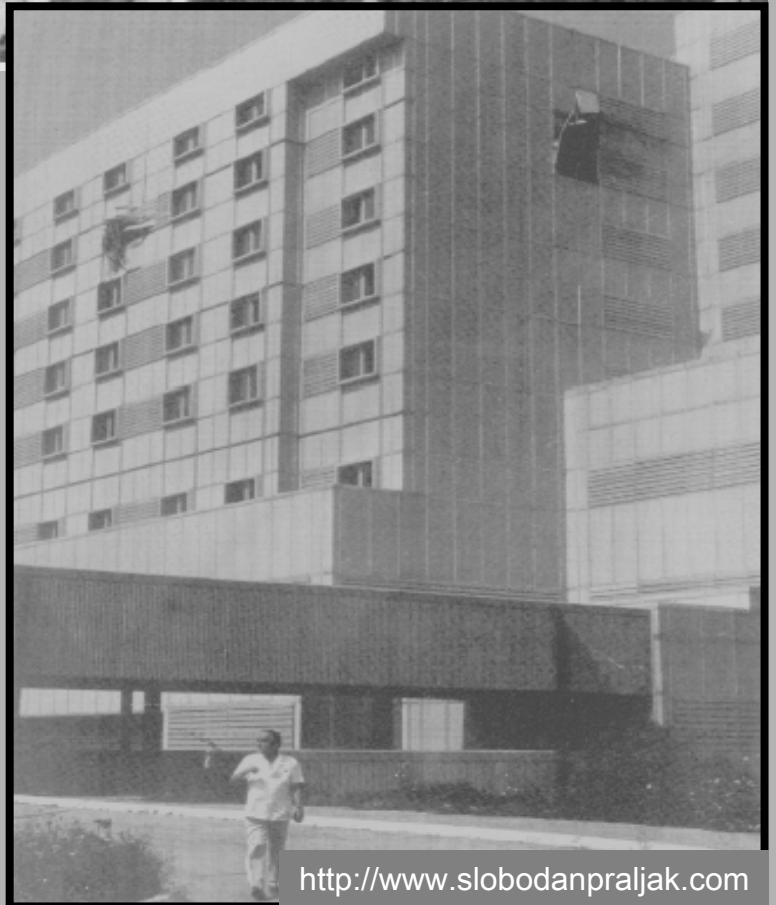
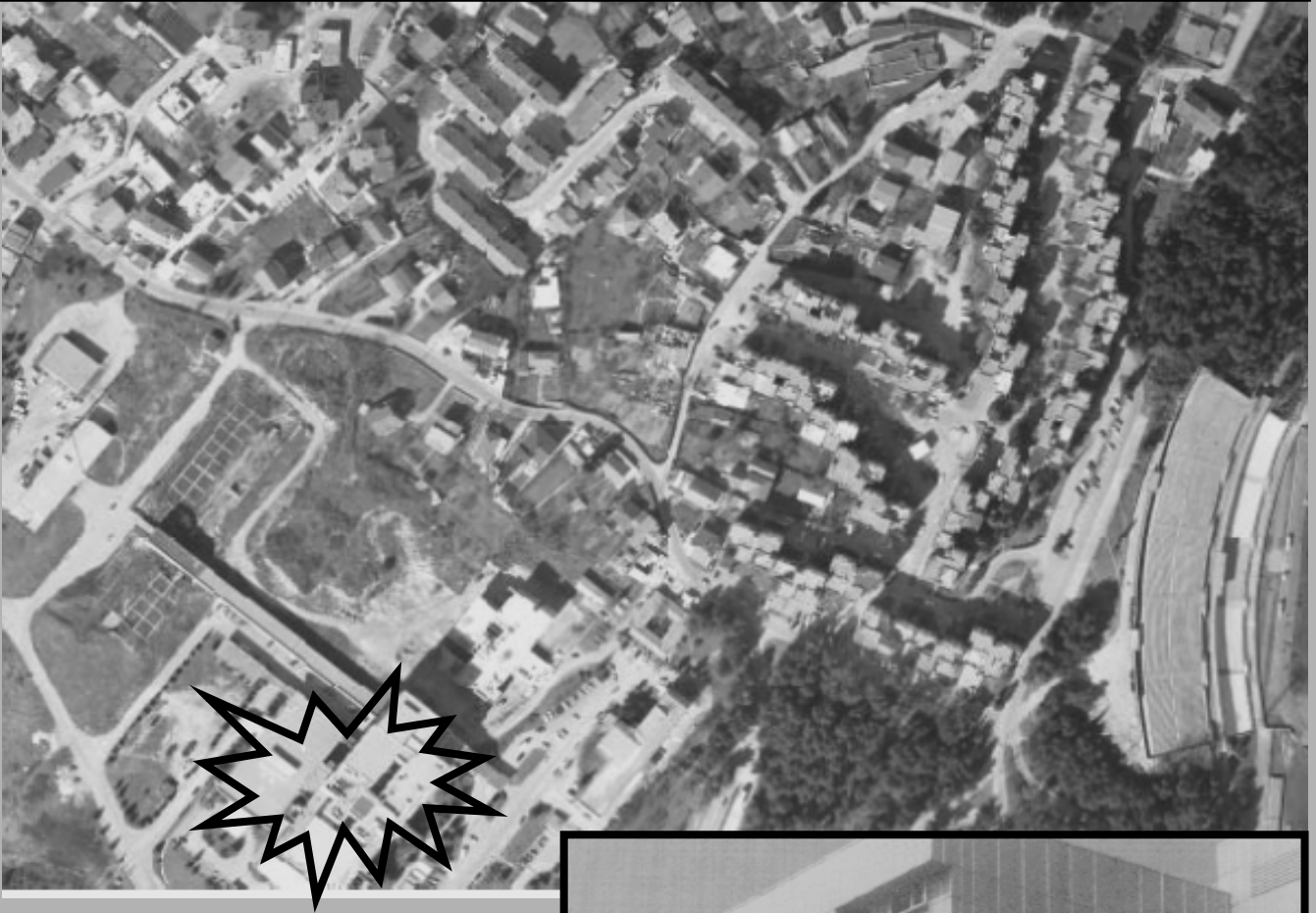
ULICA BNR "BULEVAR"

Dom zdravlja

REGIONALNI BOLNIČKI CENTAR “Bijeli Brijeg”

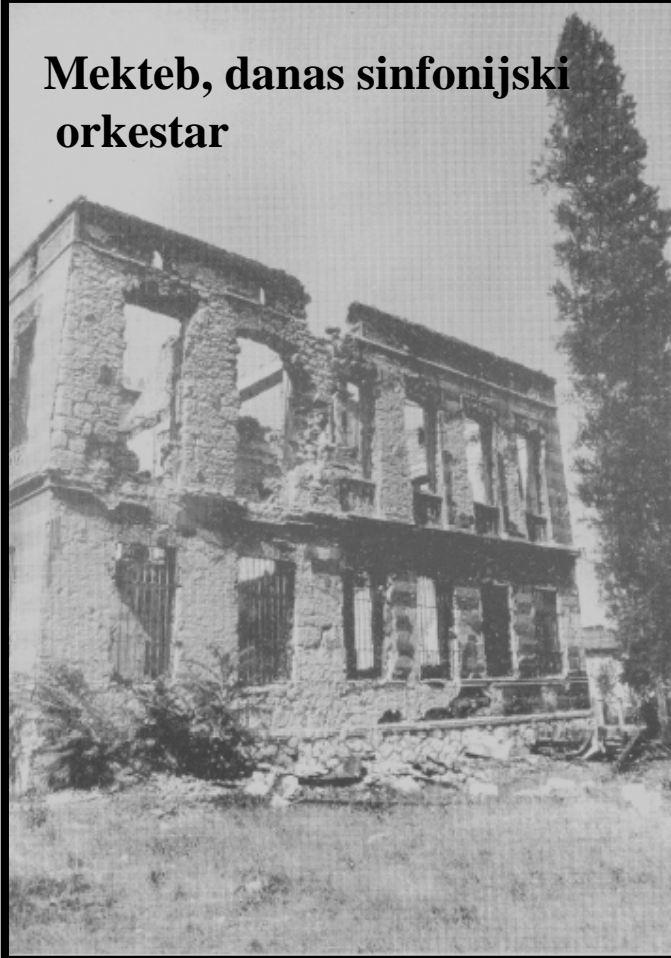
Ulica "RADE BITANGE"

BAŠĆINA

Mekteb, danas simfonijski orkestar

Mekteb, interijer

Ulica "Maršala TITA"

Ulica "Maršala TITA"

Ulica "Maršala TITA"

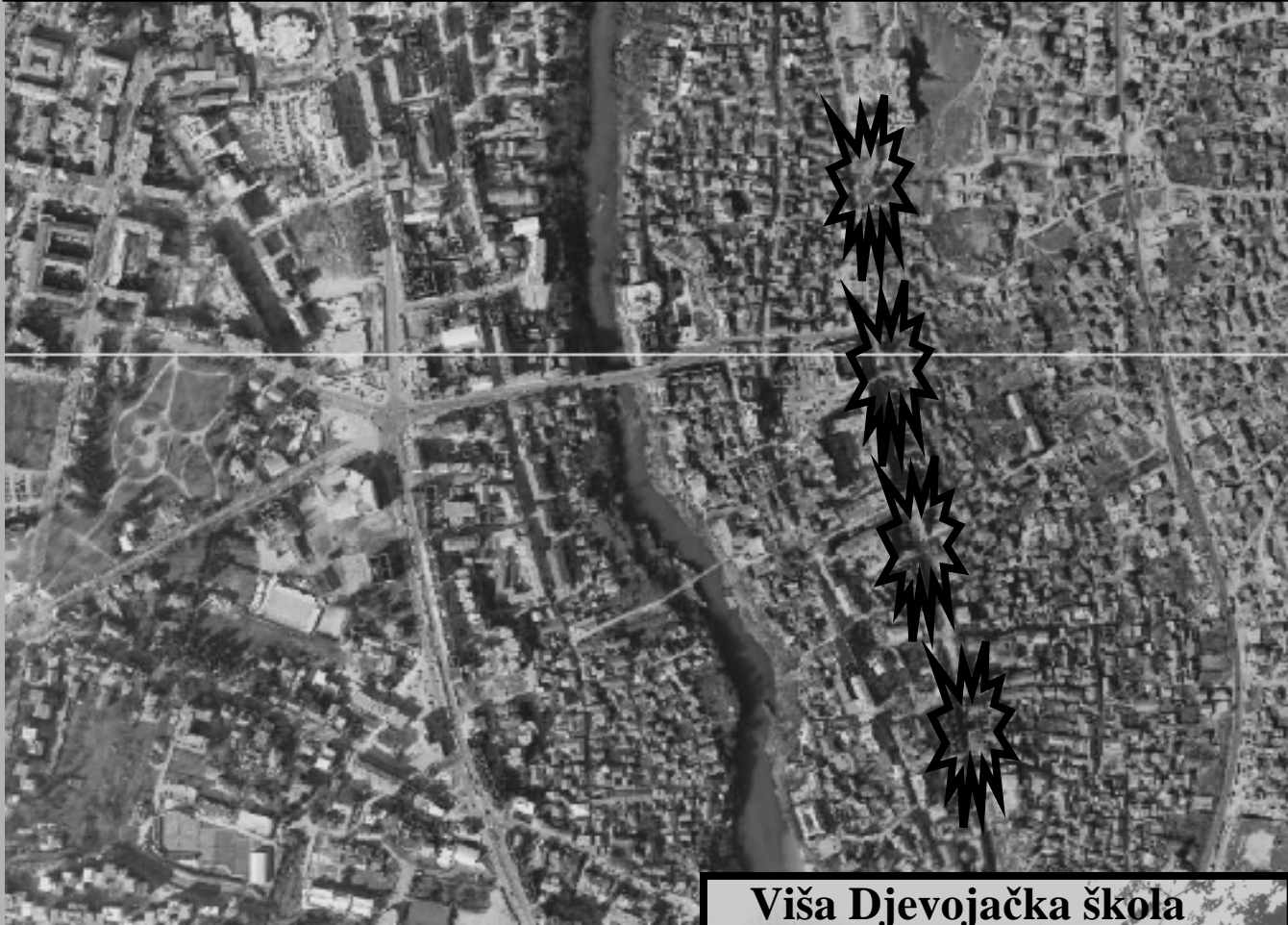

Knjižara "Svjetlost"

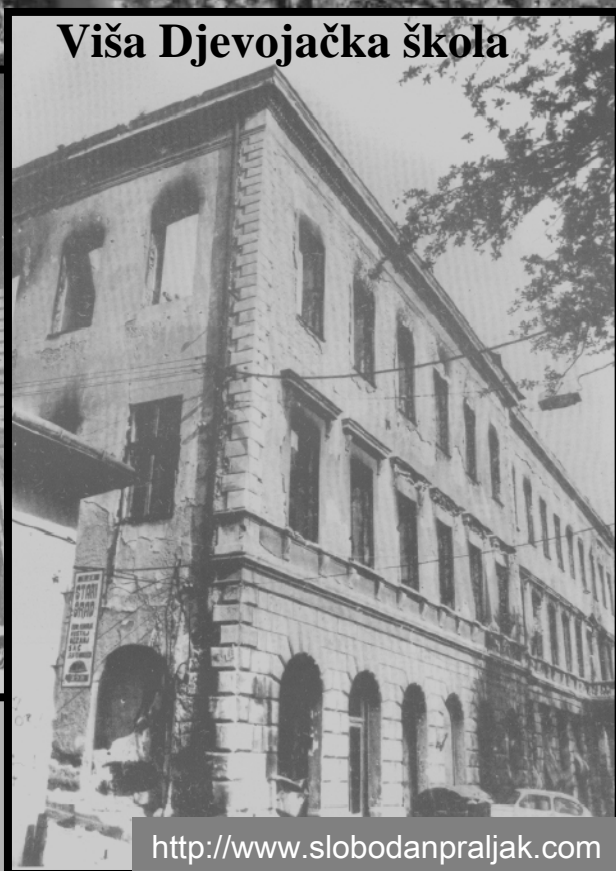
Ulica "Maršala Tita"

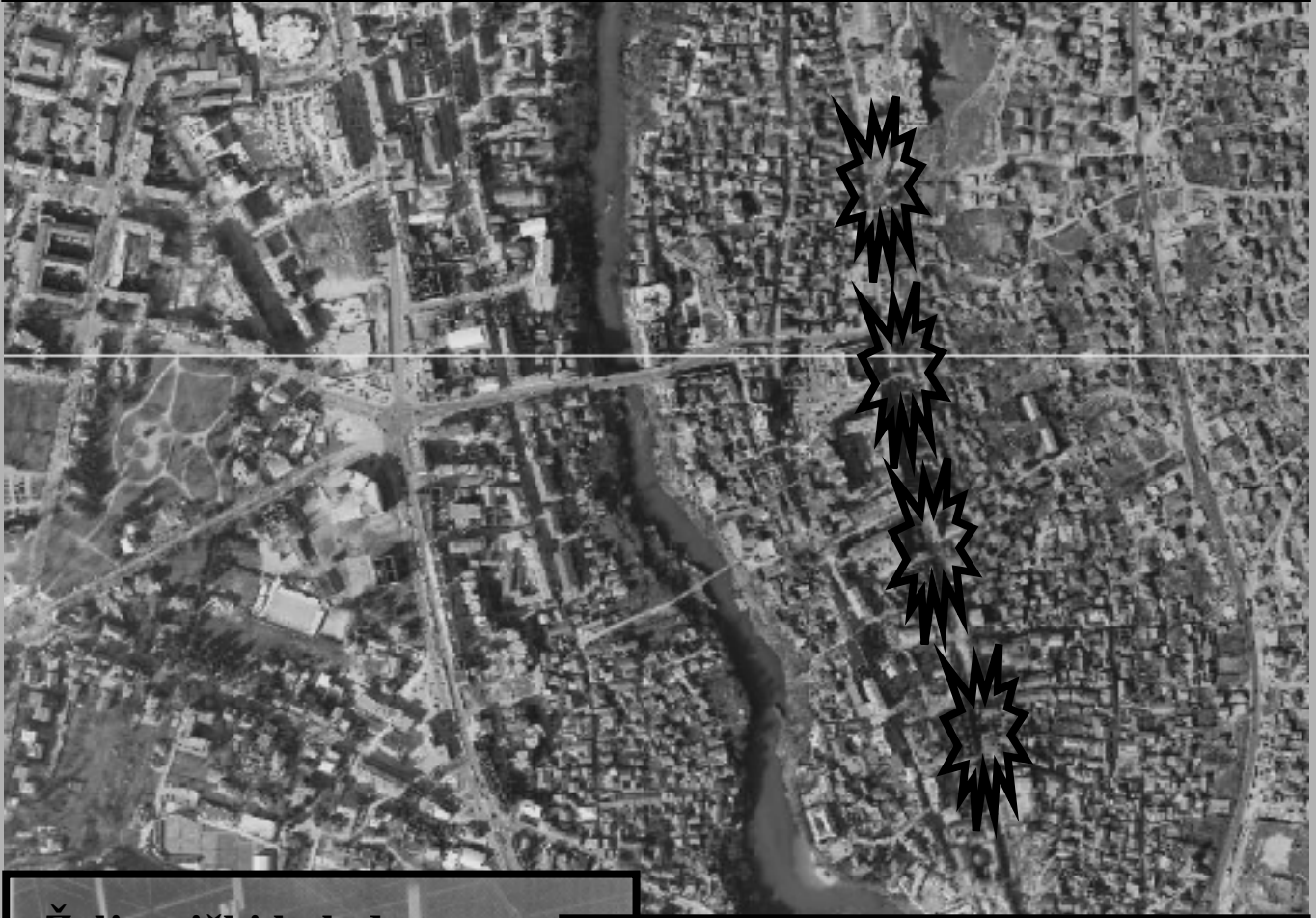
Viša Djevojačka škola

**Zgrada Vojne komande, danas
Skupština općine.**

Ulica “Maršala Tita”

Željeznički kolodvor

Robna kuća “Razvitak”

Ulica "Maršala TITA"

Stambena zgrada

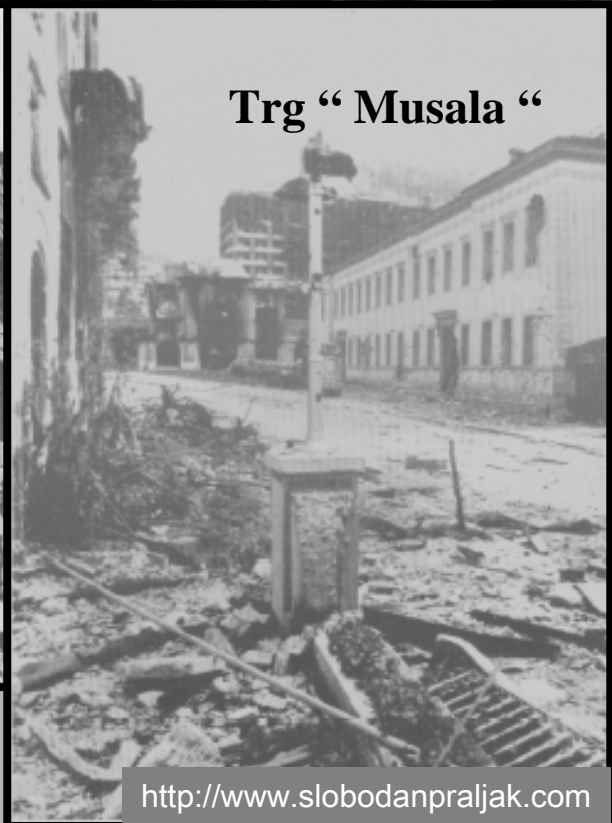

Stambena zgrada

Trg "Musala"

Gradsko kupatilo - BANJA

Trg "Musala"

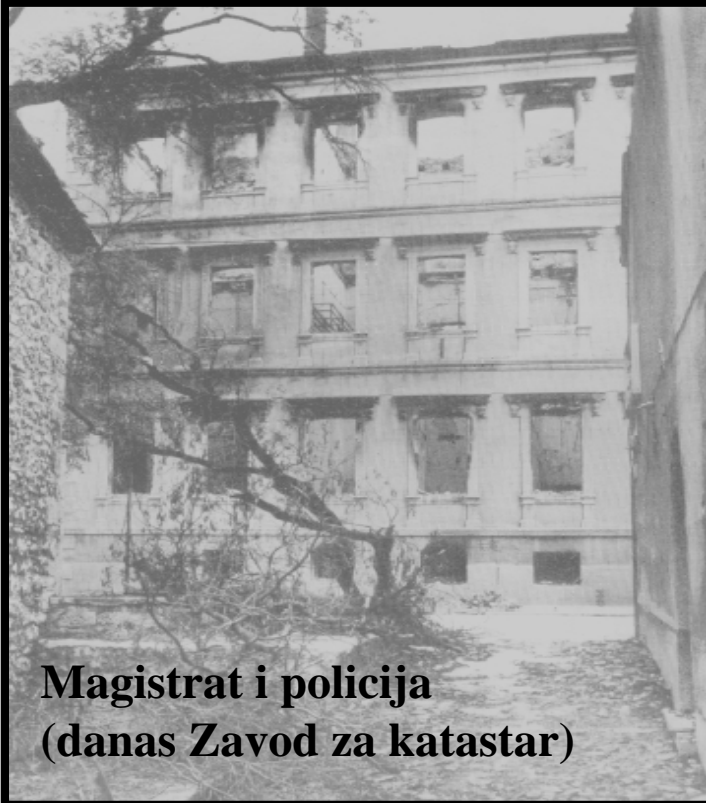
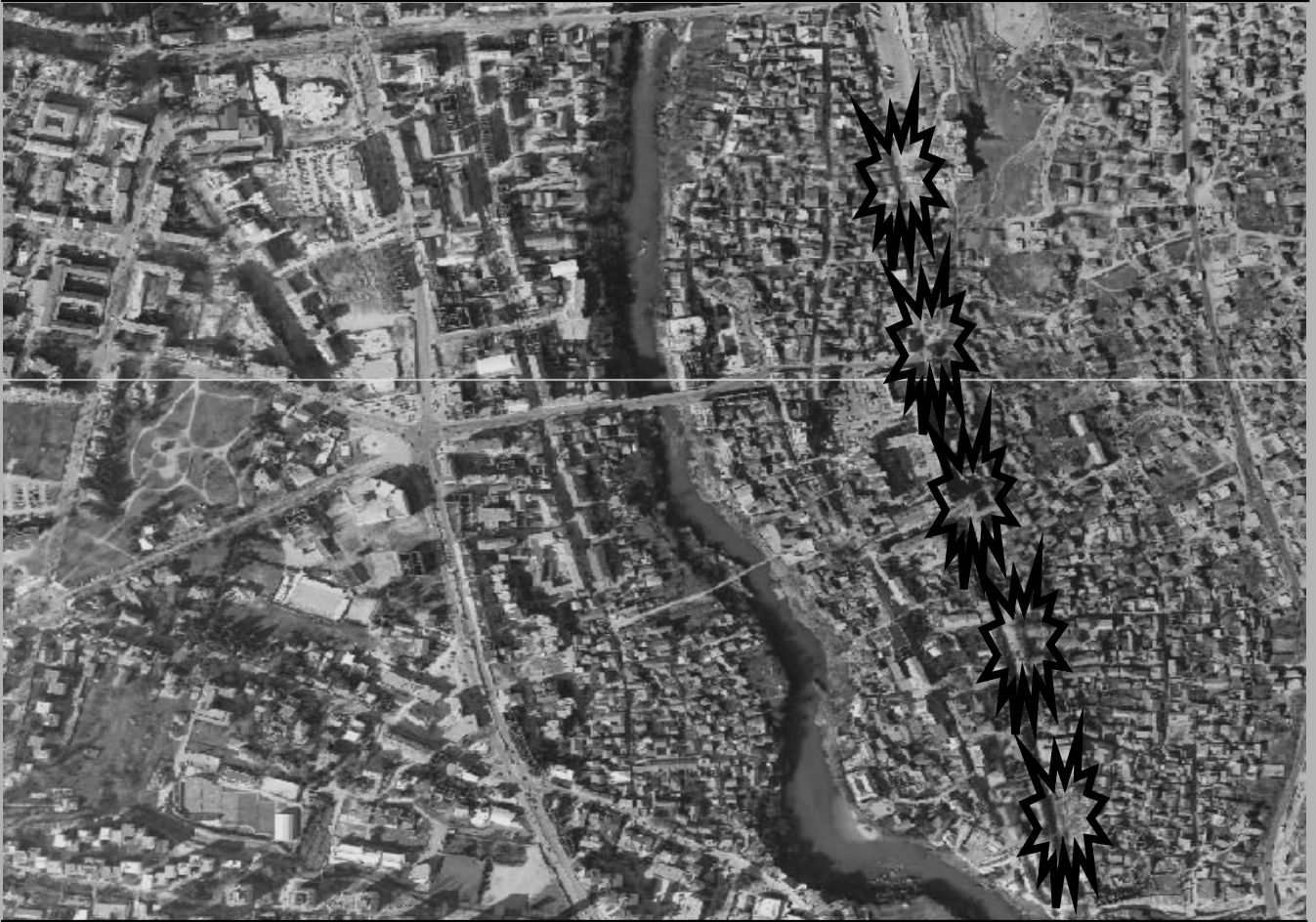

Trgovine na Trgu Musala

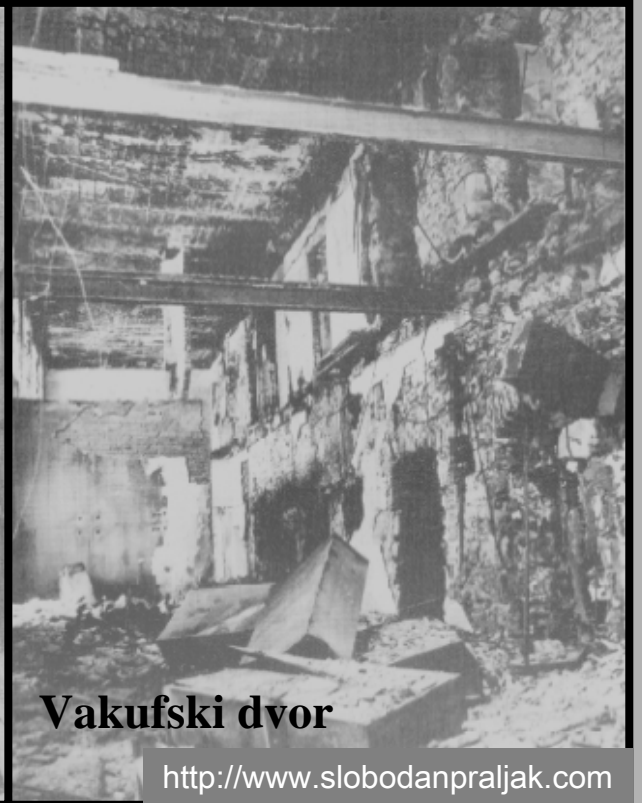
Trgovačka škola

Ulica “ Braće Fejić ”

**Magistrat i policija
(danas Zavod za katastar)**

Vakufski dvor

Ulica “ Braće Fejić ”

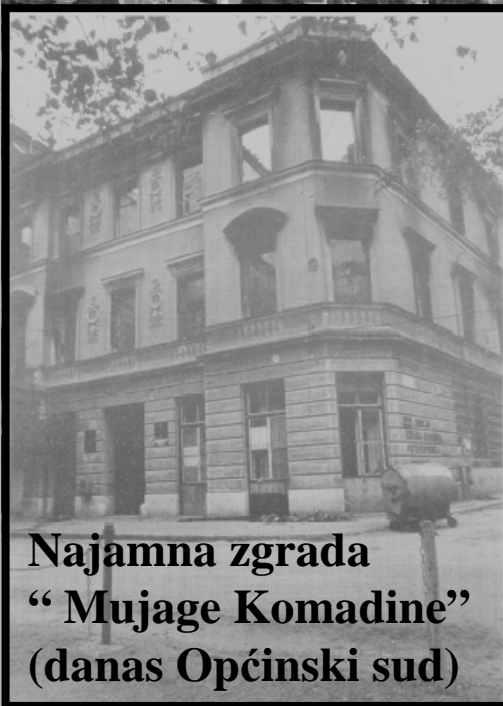
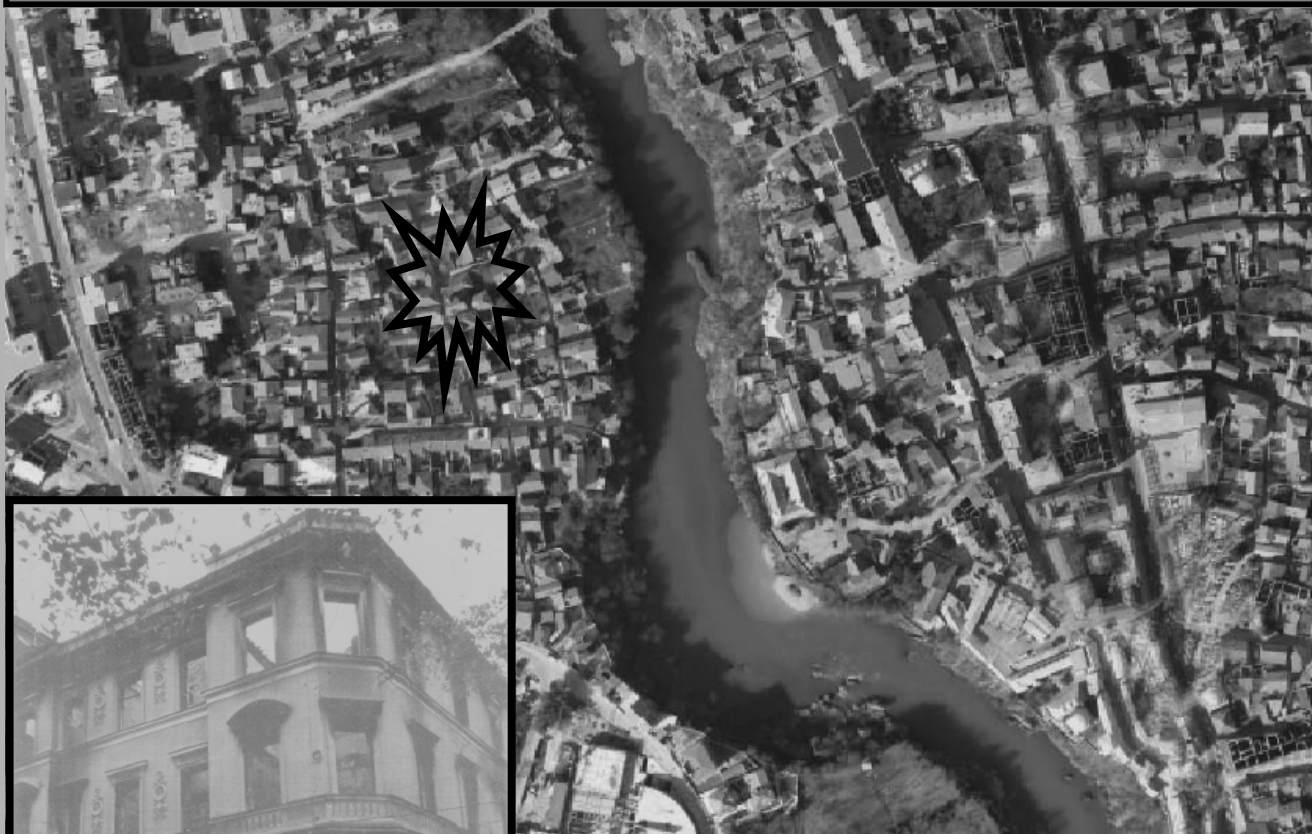

**Stambeno – poslovni objekt
u ul. Braće Fejić**

Trgovine u ul. Braće Fejić

Cernica

**Najamna zgrada
“Mujage Komadine”
(danas Općinski sud)**

Stambeni objekti naselje Cernica

Ulica “ Moše Pijade ”

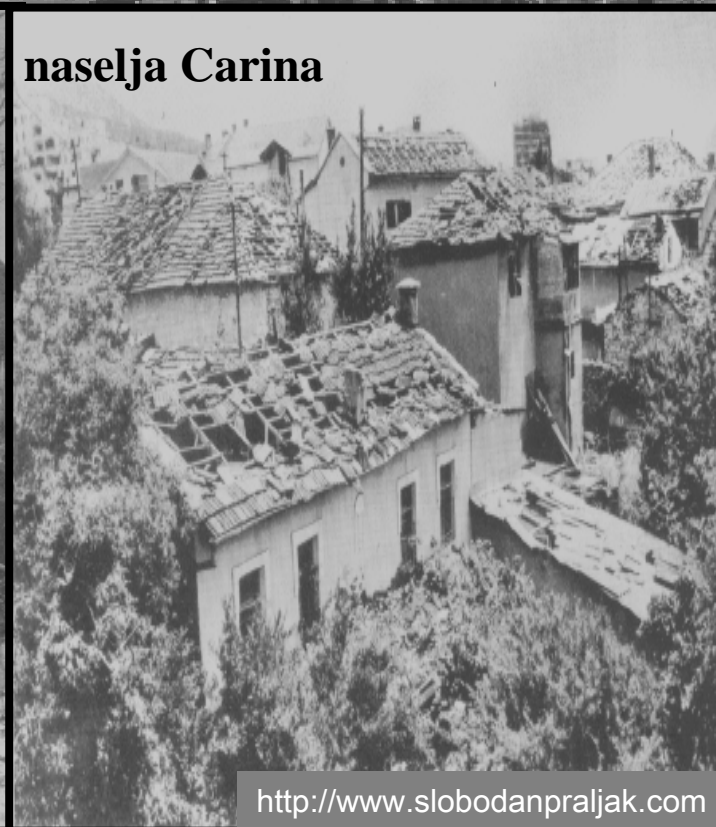

Glavna Pošta

Carina

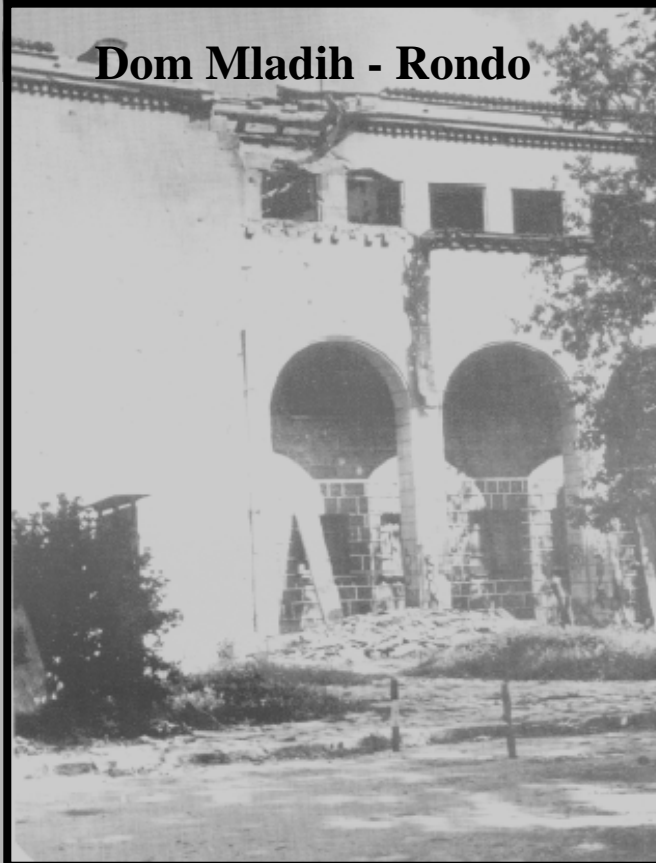
Stambeni objekti naselja Carina

Rondo

Dom Mladih - Rondo

Arhiv Hercegovine - Mejdan

Avenija

**Stambeno – poslovni
objekt Avenija**

<http://www.slobodanpraljak.com>

Ulica “ Husinske bune “

**Stambeno – poslovni
objekt ul. Husinske bune**

Tekija

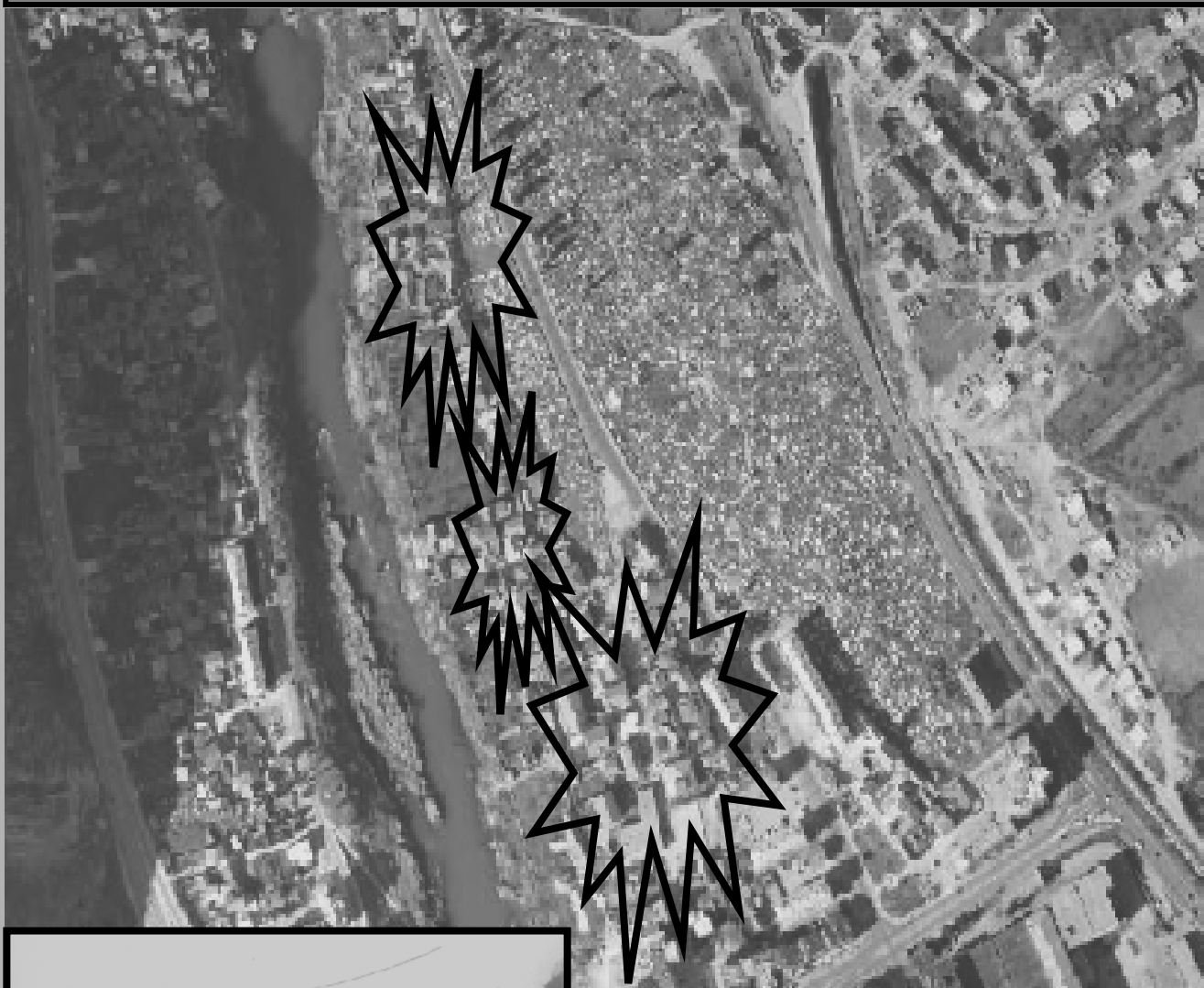
**Stambeni objekt
Tekija**

**Stambeno – poslovni objekt
Tekija**

Luka

Stambena četvrt Luka

Stambeno naselje Luka

Trg "1. Maj"

Stambeni objekti

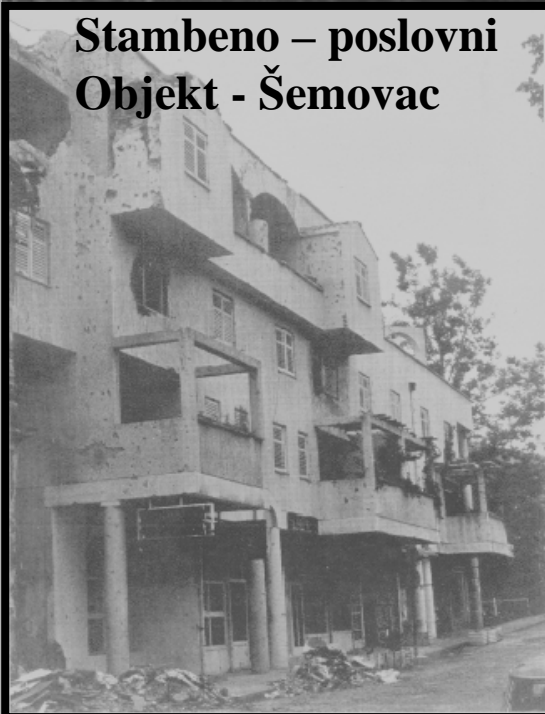

Šemovac

**Stambeno – poslovni
Objekt - Šemovac**

Stambeni objekti

Kresin Sokak

Stambeni objekt

Stambeni objekt – Kresin Sokak

<http://www.slobodanpraljak.com>

Balinovac

Stambeni objekti - Balinovac

Cim

Ugostiteljski objekt - Cim

Rudnik

Stambeni objekt

Jasenice

Stambeni objekt

**VELIKI GOSPODARSKI
OBJEKTI I POSTROJENJA
KOJE SU RAZRUŠILI
PRIPADNICI JA 1992.g.**

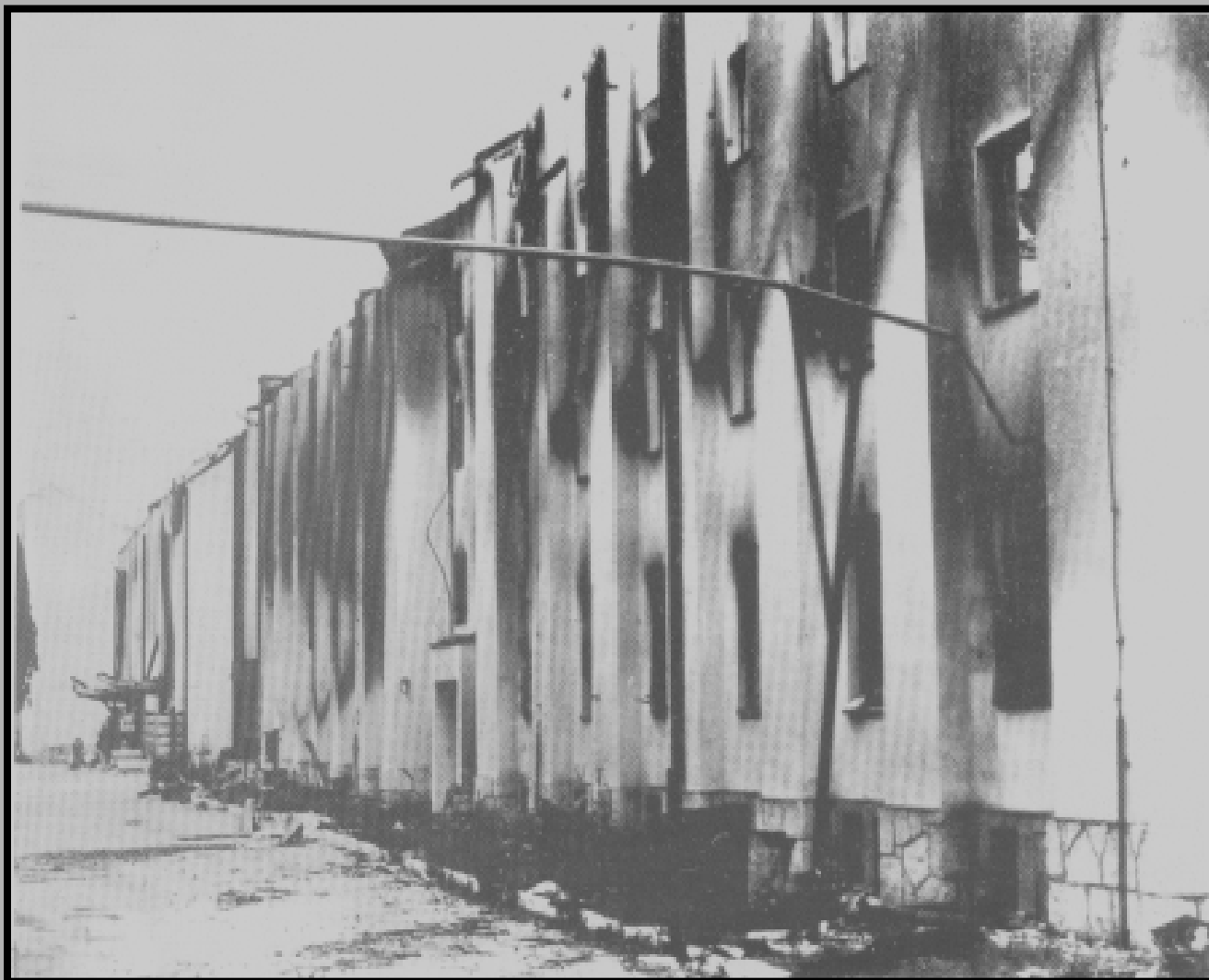

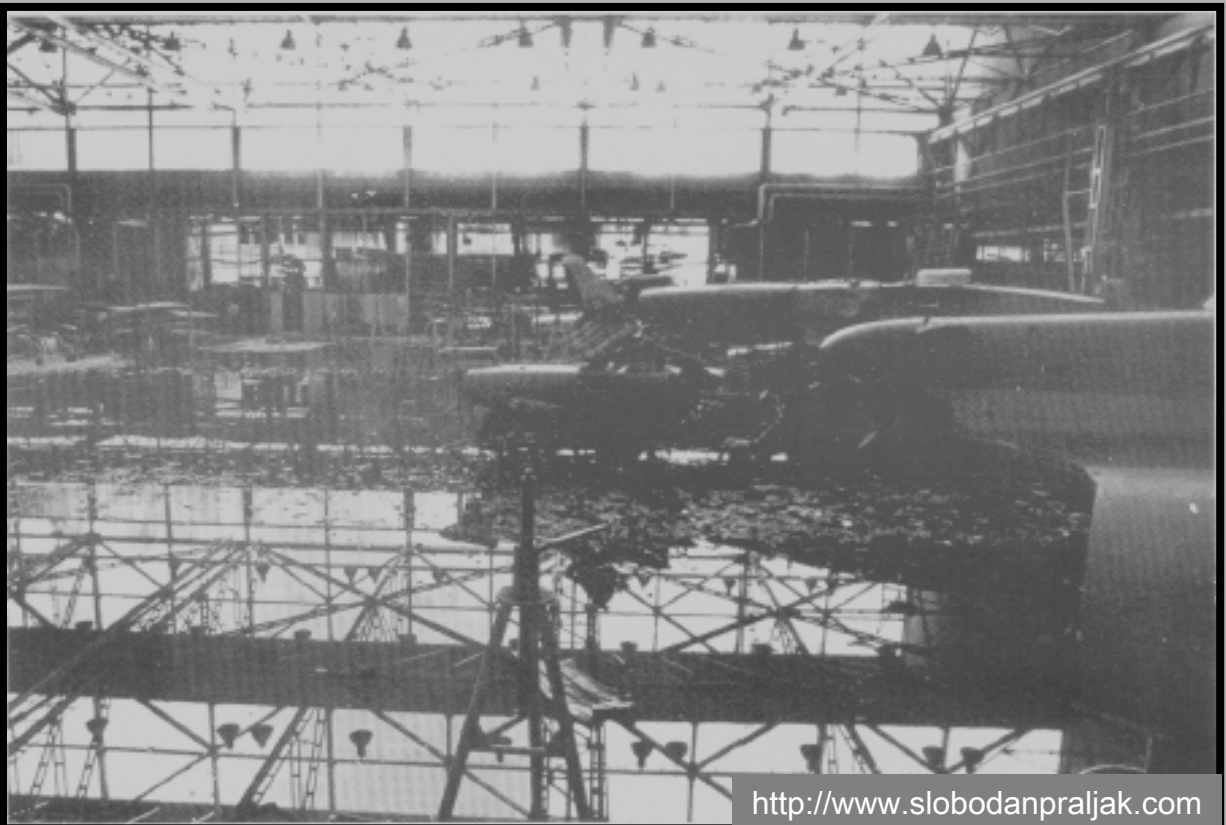
Unis UTP Tvornica elektroda

Unis Bitem d.d. elektronika

Vojna industrija “SOKO”

Aluminij

<http://www.slobodanpraljak.com>

Tvornica Duhana

Žitopromet

Šipad

Velekem

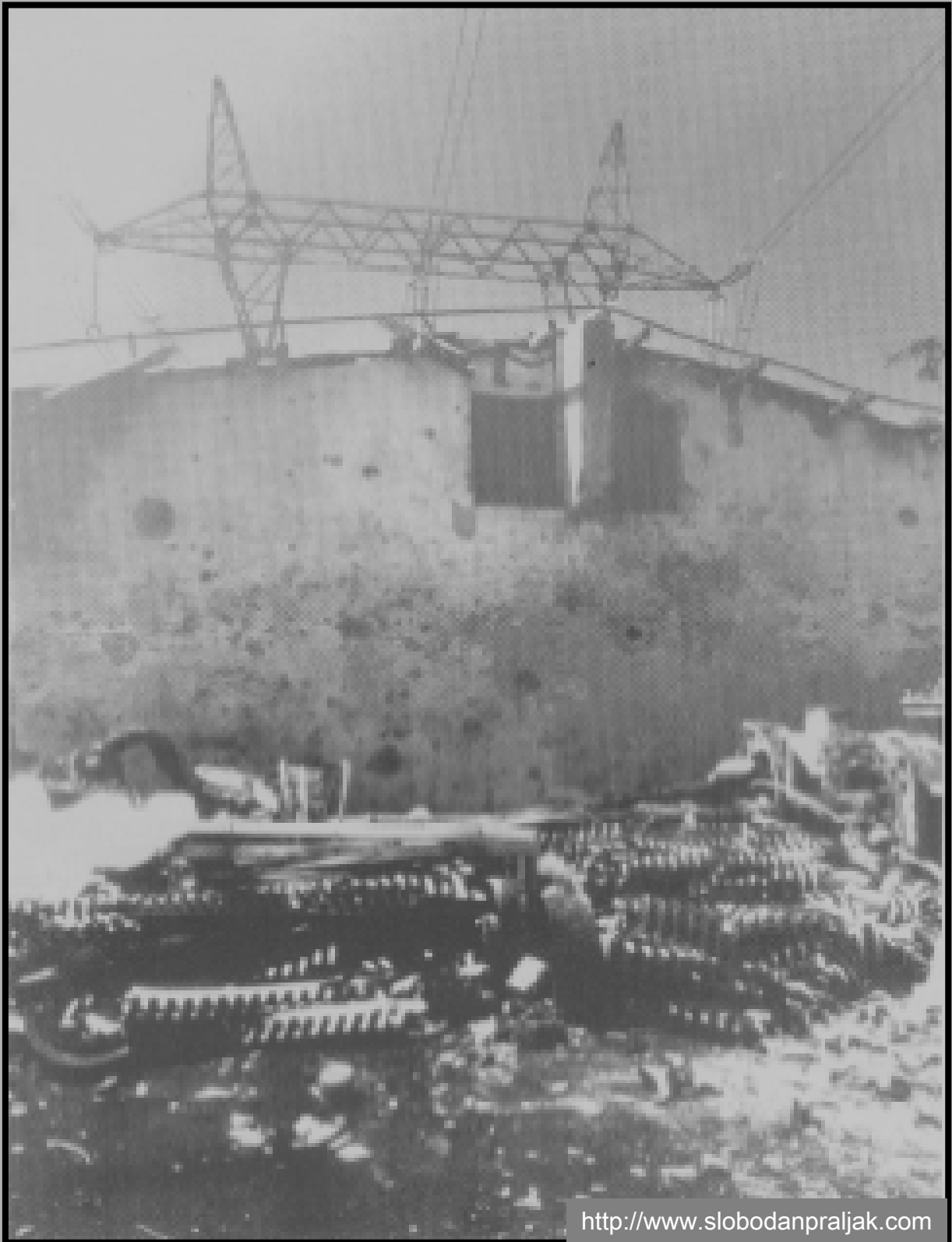
Energopetrol

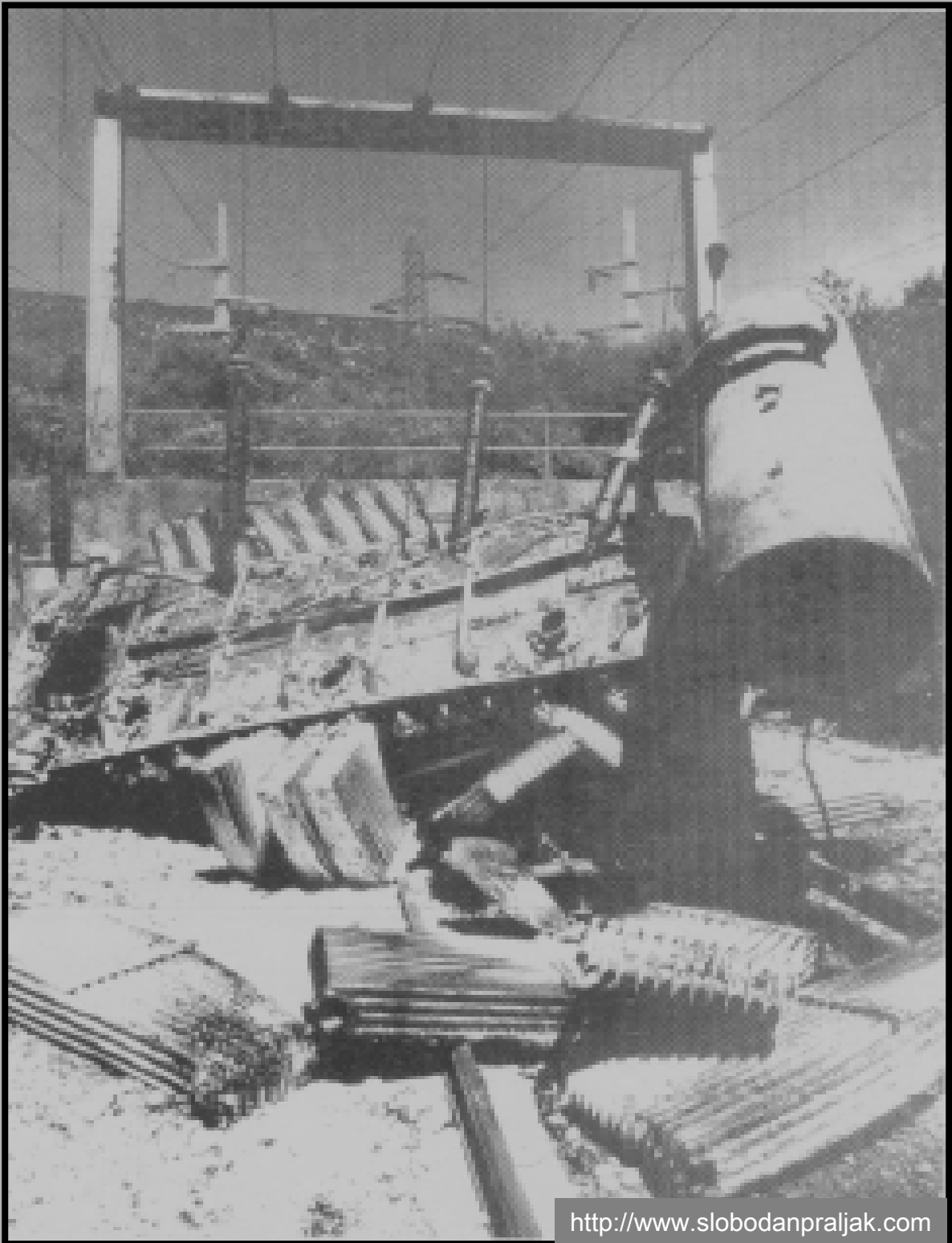
Hydrocentral na Neretvi

Trafostanica u Čulama

Trafostanica u Raštanima

<http://www.slobodanpraljak.com>

“ Put spasa “

Dio puta Mostar – Goranci, jedini izlaz iz Mostara tijekom ratnih razaranja.

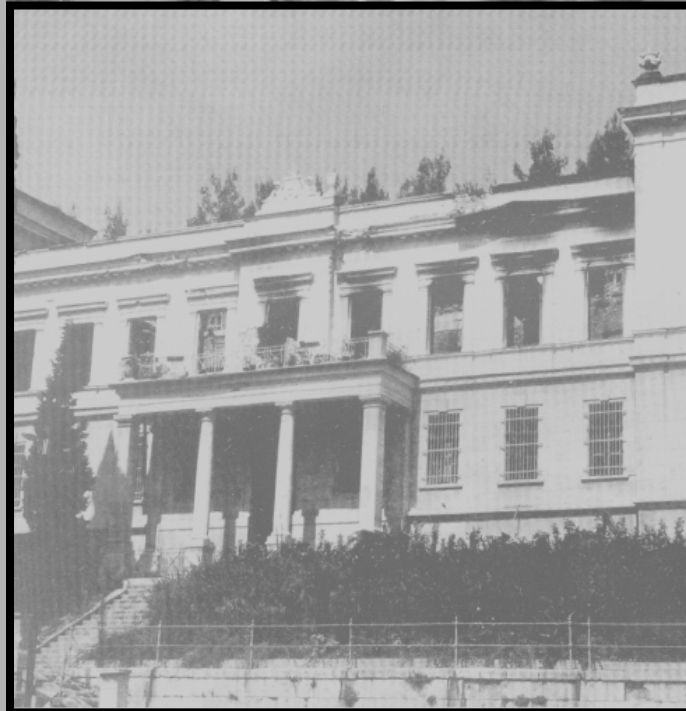
“ Groblje “ - u parku ulice Liska

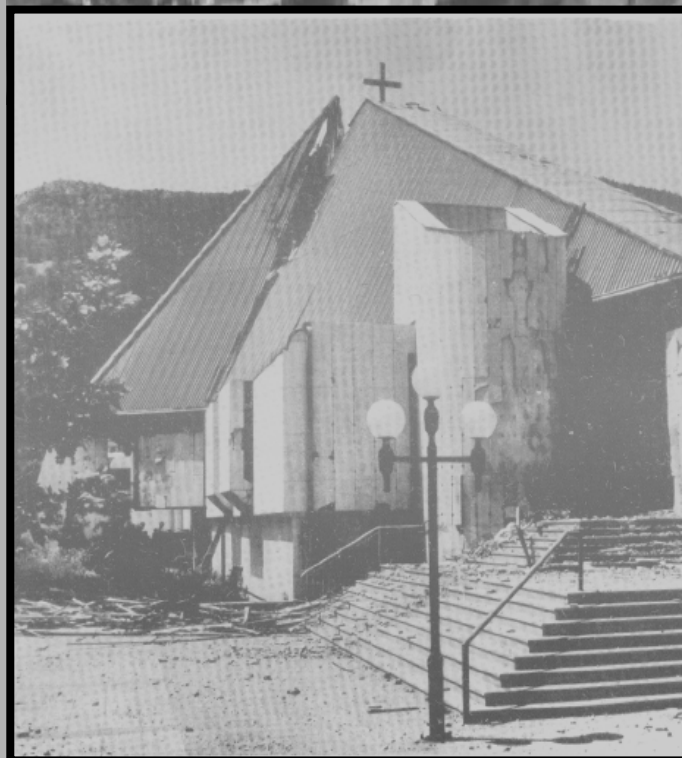
**SAKRALNI I SEMISAKRALNI
PROSTORI
KOJI SU RAZRUŠENI U
MOSTARU
1992. GODINE
OD STRANE JA**

Biskupijski ordinarijat

Katedrala Majke crkve

Franjevački samostan i Franjevačka crkva sv. Petra i Pavla

**Interijer Franjevačke crkve
sv. Petra i Pavla**

Franjevački samostan

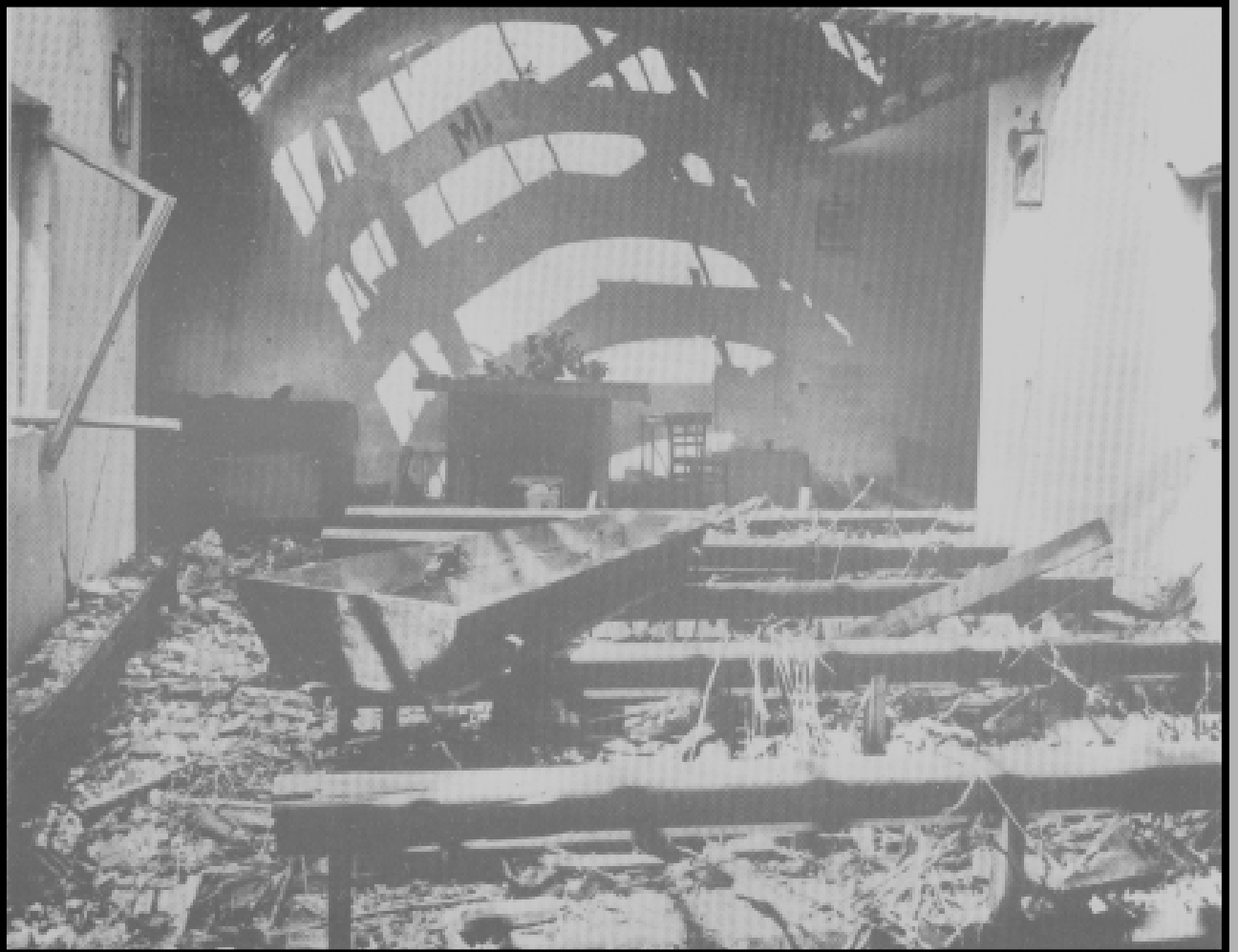
Crkva Srca Isusova - Bijeko Polje

Samostan časnih sestara Franjevki - Bijelo Polje

Katolička kapela - Orlac

Ostaci nove pravoslavne crkve

DŽAMIJE

koje su porušene u Mostaru
1992. godine od strane JA

Džamije

Džamija hadži – Mehmed - bega Karadžoza

Džamija Nesuh - age Vučjakovića

Koski – Mehmed - pašina džamija

Sevri hadži - Hasanova džamija

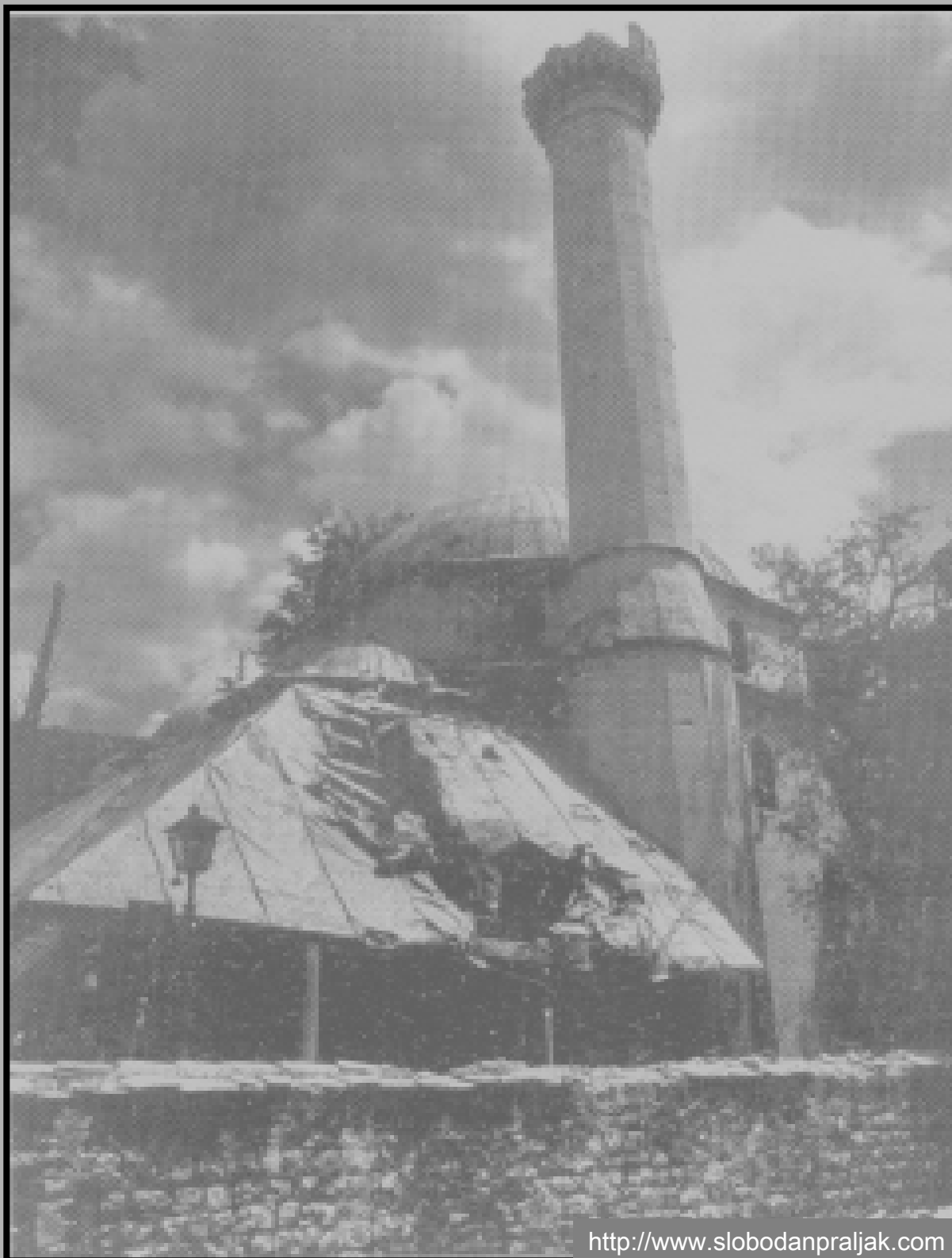
Džamija Ibrahim - age Šarića

Džamija Derviš - paše Bajezidagića

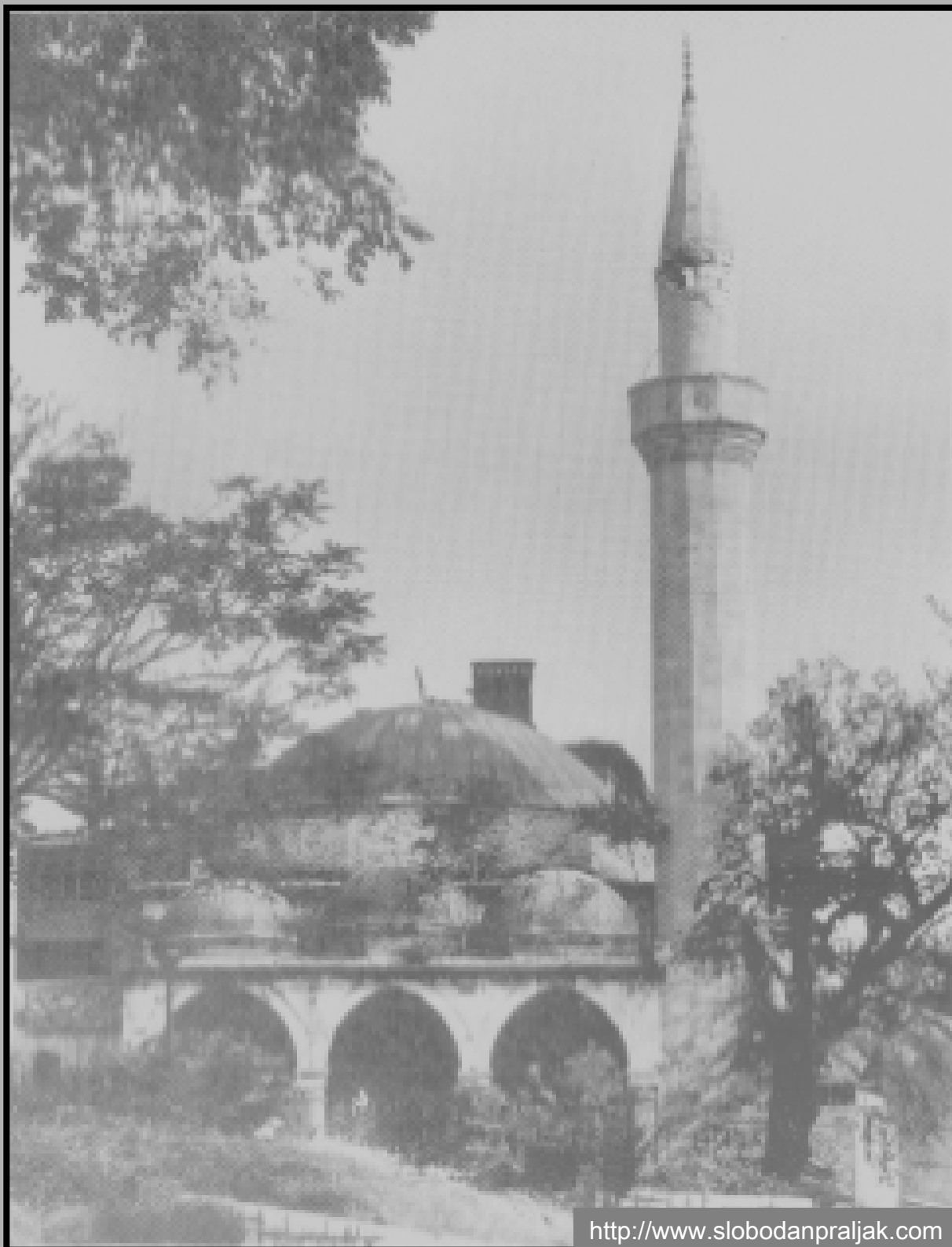
Hadži - Kurtova džamija (Tabačica)

Ćose Jahja - hodžina džamija

Džamija hadži – Mehmed - bega Karađoza

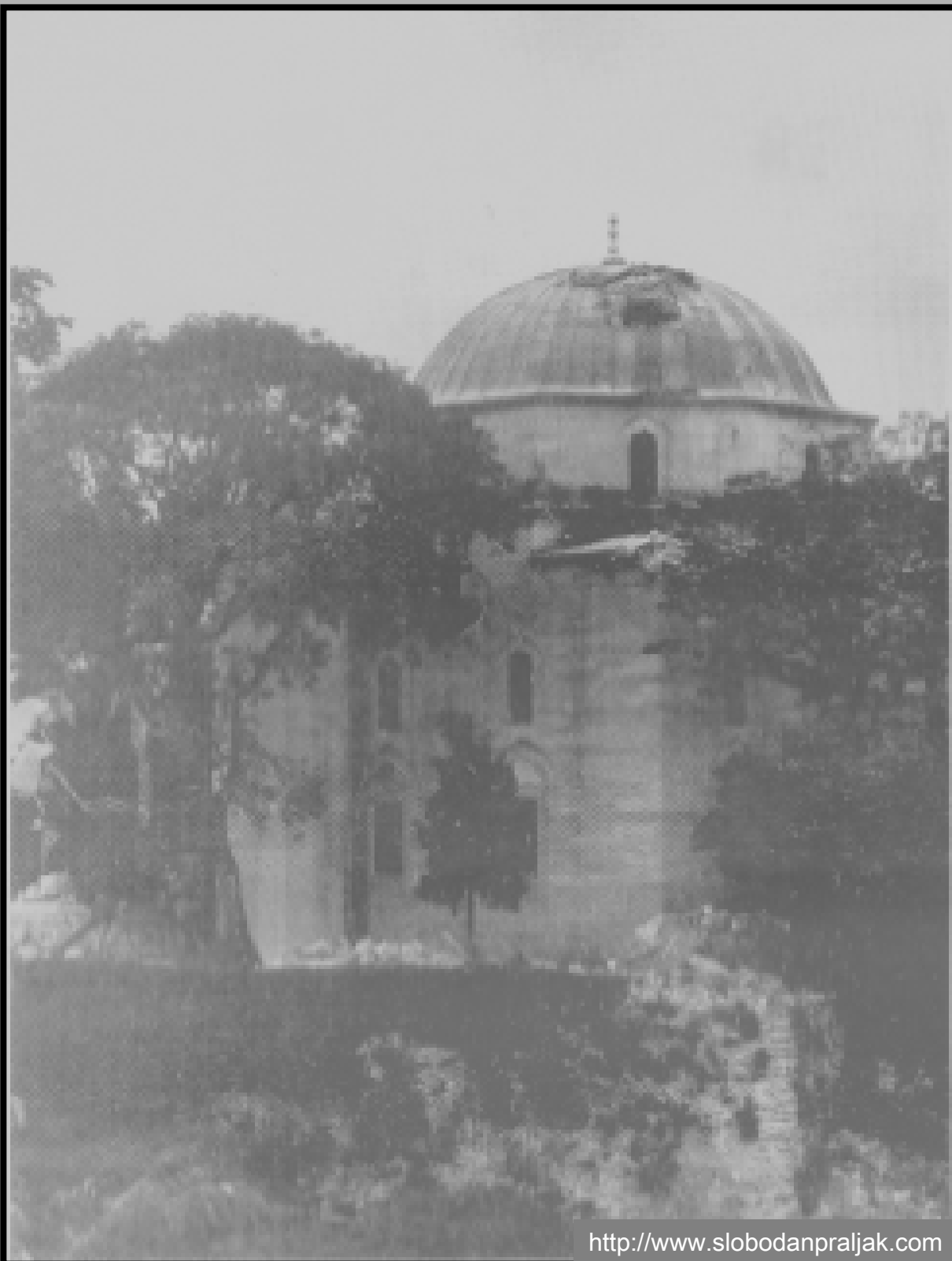

Džamija Nesuh - age Vučjakovića

<http://www.slobodanpraljak.com>

Koski-Mehmed-pašina džamija

Sevri hadži-Hasanova džamija

Džamija Ibrahim-age Šarića

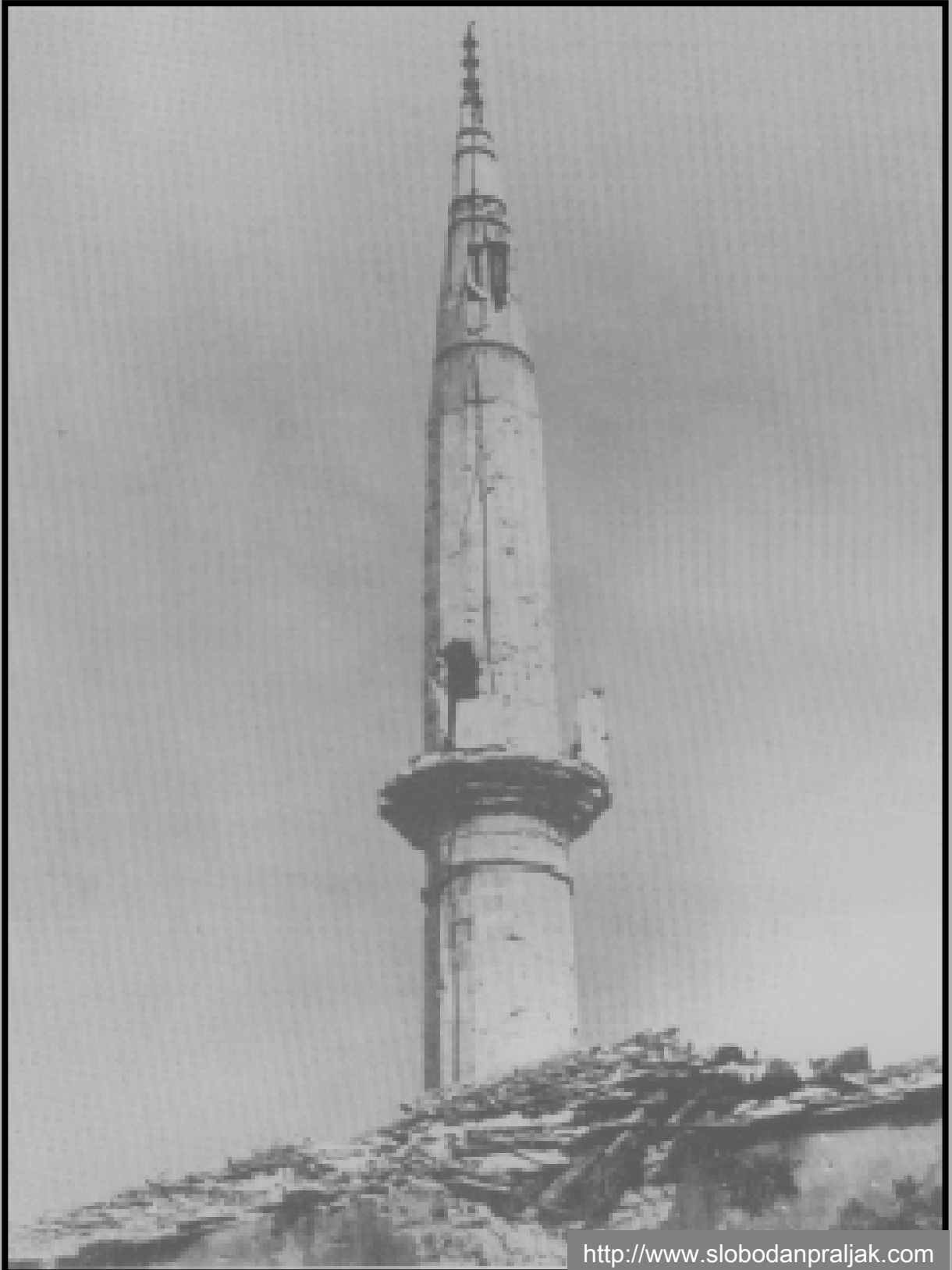

Džamija Derviš-paše Bajezidagića

<http://www.slobodanpraljak.com>

Hadži-Kurtova džamija (Tabačica)

Ćose Jahja-hodžina džamija

